

Ročník 8
Adar 5769
Březen 2009

6

המשכיל

maskil

■ Z obsahu

Židovské náhrobky –
Umění symbolů (3) 4

Romové,
etnikum nepřizpůsobivé
v negativním i pozitivním
slova smyslu 10

Ztráta času zaručena 16

■ Krátce

Právě v tomto verši Tóry je skryta velikost Mojžíšovy osobnosti. Byl vychován na faraónově dvoře jako jeden z privilegiovaných aristokratů, neztratil smysl pro spravedlnost a pocit sounáležitosti se svými trpícími bratry, za něž nese morální odpovědnost. Tyto Mojžíšovy vlastnosti se staly základem jeho vůdcovského poslání, k němuž byl později Hospodinem povolán.

Rabín Daniel Mayer

Rodinná jména jsou ve větších židovských komunitách známá již od středověku. Sloužila k rozlišení jednotlivých rodin, případně si je jeho držitel přinesl ze svého dřívějšího místa působení a používal je i nadále. Rodinná jména si však v zásadě neudržovala neměnnou podobu a mohla se měnit zejména v závislosti na místě usazení nebo na nových rodinných vztazích. Nebylo výjimečné, když sňatkem přibývalo rodinné jméno manželky, které mohlo v případě, že byla linie matky významnější než otcova, u potomků převážet.

Iva Steinová

Romové, objektivně nahlíženo, stoprocentním národem nejsou, ale Češi jím koncem 18. století také nebyli a Slováci ještě počátkem 20. století rovněž ne. Důležitější než momentální stav je vývojový trend. Otázka tedy nezní: „Jsou Romové národ?“, ale „Chtějí Romové být (stát se) plnohodnotným a plnoprávným národem?“

Petr Pober-Pavlovský

Studená válka pominula a místo kýženého jasu se Huntingtonova globální obloha zatemnila pesimistickými názory o střetu civilizací – západního světa sekulárního a odlišného islámského. Takový názor, odmítaný, ba i zesměšňovaný, získal po 11. září 2001 na značné věrohodnosti. Pokračující přizpůsobování požadavkům rostoucího počtu muslimským přistěhovalců nevede k jejich europeizaci: spíše se povede něco opačného – islamizace Evropy.

Ota Ulč

Romové,

Etnikum nepřizpůsobivé v negativním i pozitivním slova smyslu

Nikdy již v Izraeli nepovstal prorok jako Mojžíš

(slovo k sedmému adaru)

Mezi Novým rokem stromů a Purimem je datum, které běžně uniká naší pozornosti. Tímto datem je **sedmý adar – ז' באדר – den narození a úmrtí našeho učitele Mojžíše**. Letos připadá sedmý adar na úterý 3. března.

Velikost Mojžíšovy osobnosti nelze postihnout jedním, dvěma slovy. Moše rabenu byl nejen spravedlivým soudcem, ale i dobrým pastýřem svého lidu, který riskoval život i postavení pro dobro celku, byl též věrným Hospodinovým služebníkem a vykonavatelem Jeho vůle. Nehledě na blízkost k Hospodinovu Majestátu byl po celý svůj život „nejpokornější ze všech lidí“ (Nu 12,3). Jistě nebude od věci si tento významný den naší historie připomenout několika ukázkami zapsané ústní tradice hovořící o Mojžíšovi:

„Když dítě odrostlo, přivedla je k faraónově dceři a ona je přijala za syna“ (Ex 2,10). Faraónova dcera si malého Mojžíše zamilovala tak, jakoby to byl její vlastní syn. Mazlila se s ním, laskala ho a ani na krok ho nepustila z královského paláce, aby se mu venku nic zlého nestalo. Také ti, kteří malého Mojžíše spatřili, mohli na tak krásném dítěti oči nechat. Také „dědeček“ faraón si Mojžíše velmi oblíbil a hrál si s ním. Jak si tak malý Mojžíš hrál, sundal faraónovi korunu a dal si ji na hlavu. Hra se však pranic nelíbila přítomným kněžím, kteří ihned faraóna varovali: „Pane, upozorňujeme tě na nebezpečí, které ti hrozí v tomto malém dítěti. Nyní je to hra, ale v budoucnu, když dospěje, tak ti odejme tvou korunu.“ Kněží se snažili přesvědčit faraóna, aby nechal Mojžíše zabít. Mezi egyptskými kněžími byl i midjánský kněz Jitro, který pravil: „Podle mého názoru se jedná o nevinou dětskou hru. Přece tak malé dítě nemůže vědět, co dělá. Můžeme ho však vyzkoušet. Položte před ně mísu se zlatem a se žhavými uhlíky. Když napřáhne ruku po zlatu, tak ví, co dělá, a můžete ho nechat zabít. Pokud si však vybere uhlíky, proč je pak zabíjet?“ Když položili před Mojžíše mísu se zlatem a žhavými uhlíky, začal tento napřahovat ruku ve směru, kde leželo zlato. V tu chvíli zasáhl anděl Gabriel, který odklonil Mojžíšovu ruku od zlata, a Mojžíš vzal do ruky žhavý uhlík, který si dal do úst a spálil si jazyk. Od té doby měl Moše „neobratná ústa a neohebný jazyk“ (Ex 4,10). Mojžíšův zachránce Jitro se v budoucnu stane jeho tchánem.

„V oněch dnech, když Mojžíš dospěl, vyšel ke svým bratrům a viděl jejich robotu“ (Ex 2,11). Viděl, že pracují bez jediného dne oddechu. Mojžíš šel k faraónovi a řekl mu: „Vláďče, každý, kdo vlastní otroka, ví, že pokud si nebude moci jeho otrok jednou v týd-

nu odpočinout, tak to prostě nevydrží a zemře. Pokud tvým otrokům nedopřeješ alespoň jednodenní odpočinek, brzy ti zemřou.“ Faraón tedy pravil Mojžíšovi: „Jdi a učin tak, jak jsi řekl.“ Mojžíš šel a ustanovil šabat jako den odpočinku.

Právě v tomto verši Tóry je skryta velikost Mojžíšovy osobnosti. Byť byl vychován na faraónově dvoře jako jeden z privilegovaných aristokratů, neztratil smysl pro spravedlnost a pocit souznělosti se svými trpícími bratry, za něž nese morální odpovědnost. Tyto Mojžíšovy vlastnosti se staly základem jeho vůdcovského poslání, k němuž byl později Hospodinem povolán.

Mojžíš poté, kdy v návalu prchlivosti zabil bezcitného Egyptřana a jeho čin se stal všeobecně známým, uprchl k midjánskému knězi Jitrovi, u něž našel útočiště i novou rodinu.

Další midraš představuje Mojžíše nejen jako člověka soucívícího s trpícími, ale projevuujícího milosrdenství i k zvířatům, což mu dává morální kredit stát v čele celé pospolitosti. „Mojžíš pásal ovce svého tchána Jitro...“ (Ex 3,1). Jednou se zaběhlo jehně od stáda a Mojžíš se za ním rozběhl a nakonec ho dostihl ve skalní úžlabině u vodního pramene, z něhož jehňátko dychtivě pilo. „Chudáčku,“ řekl Mojžíš, „ty ses mučilo žízni, a já to vůbec nepoznal, a jak jsi unaven.“ Mojžíš nechal jehně v klidu napít, pak ho vzal na ramena a odnesl zpět ke stádu. Tu z nebes zazněl hlas Boží: „Ten, který tak miluje stádo ovcí a soucítí s ním, je hoden toho, aby se stal pastýřem stáda Božího (synů Izraele).“

Nejen přímost, neúplatnost, rozhodnost v osudových chvílích a připravenost stát si za svým názorem, který považuje za správný, ale i soucit se slabými a trpícími, spolu s pocitem morální povinnosti jim účinně pomoci – to jsou vlastnosti opravdového vůdce lidu. Všechny tyto vlastnosti byly vzaty Mojžíšem v potaz, když prosil Hospodina, aby našel synům Izraele místo něho nového vůdce (Nu 27,16–17): „Nechť Hospodin, Bůh duchů všech tvorů, ustanoví nad pospolitostí muže, který by před nimi vycházel a vcházel a který by je vyváděl a přiváděl, aby Hospodinova pospolitost nebyla jako ovce bez pastýře.“

Mojžíš prosí Všemohoucího, aby ustanovil takového vůdce, který by stál v čele lidu, z něhož vyšel, a který by miloval. Opravdo-

vý vůdce musí cítit odpovědnost za národ podobně jako pastýř za své stádo. Představme si biblický obraz: pastýř s flétnou vede stádo ovcí jarní judskou přírodou. Každé ovci zvučí v uších přitažlivá melodie pastýřovy flény. Ovce, která se opozdila či zatoulala a uslyší pastýřovu melodii, rychle najde cestu zpět do stáda. Pastýř mající schopnost za zvuku přitažlivé melodie vést své stádo, je předobrazem důvěryhodného vůdce židovského lidu. Avšak za každou melodii, která se vrývá hluboko do srdce Božího stáda (židovského lidu), stojí myšlenka, ideál a víze, která ho vede k vysněnému cíli. Opravdový židovský vůdce si musí být vědom toho, že podobně jako Mojžíš nebo jeho nástupce Jozue plní Hospodinovo poslání, k němuž jím byl předurčen. Proto se také nesmí zpronevěřit Božímu Zákonu, neboť tak by se zpronevěřil samotnému poslání (שלחורו של הקב"ה) a právem by byl národem považován za uzurpátora, který ztratil morální kredit.

Ještě jednu důležitou vlastnost, o níž jsme se zmínili již na počátku, musí mít opravdový židovský vůdce – totiž pokoru před Hospodinem a přirozenou skromnost v jednání s lidmi.

Sedmý adar, den Mojžíšova úmrtí, byl a je v mnoha židovských obcích považován za **Den Pohřebního bratrstva** (*Joma šel chevra kadiša*, יומה של חברה קדישא). Tato tradice vychází ze slov našich učenců zaznamenaných v traktátu Sota 9b: „...Kdo z nás je větší než Josef, o jehož ostatky se postaral sám Mojžíš, neboť je psáno (Ex 13,19): „Mojžíš vzal s sebou Josefovy kosti...“ Kdo je větší než Mojžíš, o jehož pohřeb se postaral sám Všemohoucí, neboť je psáno (Dt 34,6): „Pochoval ho v údolí...“ V předvečer tohoto dne se pořádala hostina („seudat micva“ – סעודה מצווה), na níž představení Pohřebního bratrstva vzpomínali na Mojžíše, jeho životní osudy a na odkaz příštím pokolením.

Nebude na škodu zmínit, že Vrchní vojenský rabinát Státu Izrael prohlásil tento den dnem památky všech padlých vojáků izraelské armády, jejichž místo pohřbu není známo.

Nejen v dávných dobách, ale i dnes naše pospolitost potřebuje schopné, přímé a upřímné představitele – vůdčí osobnosti, jimž bude Mojžíšova zbožnost, pokora a skromnost vzorem.

► Rabin Daniel Mayer

Bejt Simcha a World Union for Progressive Judaism (WUPJ) vás srdečně zvou:

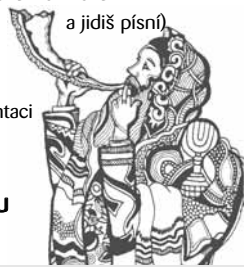

Různé chutě JUDAISMU

Podoby židovské náboženské hudby ve světě: příklady tří světových výzkumů

série tří přednášek v rámci vzdělávacího cyklu Různé chutě judaismu:

- 18. března: Hudba syrských Židů** – přednáší Zita Skořepová Honzlová
(studentka etnomuzikologie na FHS UK, interpretkyně hebrejských a jidiš písní)
- 25. března: Hudba Židů v synagoze v Kodani**
přednáší Veronika Seidlová (studentka etnomuzikologie a kulturní antropologie na FHS UK, kurátorka a vedoucí Centra pro dokumentaci populární hudby a nových médií v Českém muzeu hudby, autorka CD Zapomenutý hlas: Kantor Ladislav Moše Blum)
- 1. dubna: Hudební procházka synagogami Bostonu**
přednáší Veronika Seidlová

přednášky se konají vždy **ve středu od 18.30 h**
na Židovské obci (sál ve 3. patře), Maiselova 18, Praha 1.

Vstup 30 Kč na celou sérii přednášek, 15 Kč jednotlivá přednáška

další informace o programu **Různé chutě judaismu** na e-mailové adrese:
vzdelavani2006@volny.cz nebo na telefonu 724 027 929

Bejt Simcha vás srdečně zve na:

OSLAVU SVÁTKU PURIM

pondělí 9. března

od 18 hodin

v restauraci Mánes

(Masarykovo nábreží 250, Praha 1)

- veřejné čtení Megilat Ester
- purimšpíl
- vystoupení taneční skupiny Yocheved
- pohoštění

Vstupné: běžné 100 Kč, zvýhodněné 50 Kč (členové Bejt Simcha, studenti), děti do 10 let zdarma

Bejt Simcha ve spolupráci s FŽO a WUPJ (Světovou unií progresivního judaismu) srdečně zve na:

ŠABAT S RABÍNEM TOMÁŠEM KUČEROU

sobota 21. března 2009 na Židovské obci (sál ve 3. patře), Maiselova 18, Praha 1

Šachrit – ranní bohoslužba od 10.30 hodin

Šiur – společné studium týdenního oddílu Tóry od 12 hodin

Příspěvky ke společnému vegetariánsko-mléčnému obědu vítány.

Program Bejt Simcha březen 2009

PONDĚLÍ 9. BŘEZNA
od 18 hodin v restauraci Mánes
Oslava svátku Purim
(viz pozvánka na této straně)

SOBOTA 14. BŘEZNA
od 10 hodin v Bejt Simcha
Ranní sobotní bohoslužba
s Masorti a rabínem Ronaldem
Hoffbergem

SOBOTA 21. BŘEZNA
v 18 h na Židovské obci
(Maiselova 18, Praha 1, 3. patro)
Ranní sobotní bohoslužba
a studium s rabínem Tomášem
Kučerou

PRAVIDELNÉ AKCE

Kabalat šabat každý pátek
od 18 hodin

HODINY PRO VEŘEJNOST

až do odvolání pouze po předchozí
telefonické dohodě

Bejt Simcha

Mánesova 8, 120 00 Praha 2
Telefon: 222 251 641, 724 027 929
E-mail: kehila@bejtsimcha.cz
Web: www.bejtsimcha.cz

JAK ZÍSKÁVAT MASKIL?

a) v elektronické podobě na www.maskil.cz
b) v tištěné podobě za cenu poštovního a balného; pošlete, prosím, svoji žádost na adresu Bejt Simcha, Mánesova 8, 120 00 Praha 2, telefon: 724 027 929, e-mail: redakce.maskil@maskil.cz; výše poštovního a balného je v ČR minimálně 250 Kč ročně; uvedený obnos nám laskavě zašlete složenkou nebo na bankovní účet číslo: 86-8959560207/0100 u Komerční banky, variabilní symbol je 88888 (5x8), v popisu platby uveďte, prosím, své jméno.

Židovské náhrobky – umění symbolů

Výtvarná podoba symbolů jmen

3. část

MAGEN DAVID

Motiv Magen David – Davidova štítu – tvoří hexagram ze dvou rovnostranných trojúhelníků a je znám jako Davidova hvězda. Vyskytuje se od starověku, kdy byl stejně tak jako pěticípá hvězda používán mnoha kulturami jako magické znamení. V judaismu byl nejpozději od středověku spojován se jménem krále Davida. Vyjadřoval představu jeho štítu, který je biblickým textem charakterizován jako spása (2S 22:3, 31, 36, Ž 18:3, 31, 36). Proto byla většina reliéfů na Starém židovském hřbitově v Praze používána pro náhrobky zemřelých, jejichž osobní jméno bylo David nebo Menachem (v překladu Utěšitel). Mezi nejznámější osobnosti patří David Gans (1613) a rabín David Oppenheim (1736). Na mimopražských hřbitovech se motiv objevuje v souvislosti s osobním jménem David překvapivě zřídka, např. na náhrobku Davida Cvi syna Jaakova v Miroslavi (1761) nebo Davida Epsteina v Drmoulu (1843). Od 19. století začíná být častěji používán ve smyslu obecného židovského symbolu, bez souvislosti s osobním jménem. Stal se dominantním motivem charakteristickým pro produkci kamenických děl ve 2. polovině 19. století v některých oblastech, jako např. na Prachaticku nebo Klatovsku, kde se objevuje příležitostně ve

Obr. 17 Kojetín, okres Přerov, židovský hřbitov, náhrobek Davida Fuchse, 1875

spojitosti s osobním jménem, ale častěji jako obecný symbol židovství.

tují se další příklady náhrobků s vyznačeným erbem (Joachim Popper, 1795, starý

Obr. 18 Pohořelice, okr. Břeclav, židovský hřbitov, náhrobek Jehošuy Adlera, 1856, detail

HARFA

Davidovo osobní jméno se zpodobňovalo také nástrojem, na který hrával biblický král David (1S 16:23), známý jako hudebník a autor většiny žalmů, které byly zpívány a doprovázeny hudebními nástroji. Náhrobky s vyobrazením harfy jsou v mimopražských hřbitovech velmi ojedinělé a doposud nalezené pocházejí až z 2. poloviny 19. století. Příkladem je kámen na hřbitově v Kojetíně nad hrobem mladíka Davida Fuchse (1875), obr. 17.

ERBY

Erby se na židovských náhrobkách vyskytují sporadicky od 17. století, úměrně k četnosti jejich držitelů. Vyjadřují nové jméno zemřelého, honosnost jeho predikátu a upozorňují na jeho nové společenské postavení. První erb, který získal Jaakov Baševi z Treuenbergu, černý štít diagonálně rozdělený stříbrným břevnem se třemi červenými hvězdami a dvěma zlatými po stranách se opakuje na náhrobkách členů jeho rodiny na Starém židovském hřbitově v Praze, kde byla pohřbena jeho žena Hendl (1628) i synové Avraham (1639) a Šemuel (1666) i na hřbitově v Mladé Boleslavi, kde byl pohřben Jaakov Baševi sám (1634).

Koncem 18. století a zejména v 19. století se stávala povýšení do šlechtického stavu v židovských komunitách běžnější a vysky-

olšanský hřbitov v Praze) nebo s motivy loajálnosti ke státní moci v případě očekávání udělení erbu rodině (Mendl Leidesdorfer, Luže, 1810). Nové společenské postavení s sebou v dalších generacích často přinášelo ztrátu židovské identity a konverzi k náboženství většinové populace, v českých zemích obvykle ke katolictví.

RODINNÁ JMÉNA A PŘÍJMENÍ

Rodinná jména jsou ve větších židovských komunitách známá již od středověku. Sloužila k rozlišení jednotlivých rodin, případně si je jeho držitel přinesl ze svého dřívějšího místa působení a používal je i nadále. Rodinná jména si však v zásadě neudržovala neměnnou podobu a mohla se měnit zejména v závislosti na místě usazení nebo na nových rodinných vztazích. Nebylo výjimečné, když sňatkem přibylo rodinné jméno manželky, které mohlo v případě, že byla linie matky významnější než otcova, u potomků převážet. Rodinné jméno často souviselo s místem působení a v dalších generacích mohlo být podrženo pouze dočasně.

Některá rodinná jména měla podobu, která umožňovala jejich zobrazování. Týká se to především jmen v podobě zvířat, jejichž symboly se vyskytují na náhrobkách rodin Maisel (myš), Thorsch (tchoř) nebo Gans (husa). Kromě Starého židovského

► hřbitova v Praze je najdeme také v Kolíně (rodina Maisel) nebo náhrobek rodiny Eger-Gans z kynžvartského hřbitova, dnes umístěný na hřbitově v Mariánských Lázních.

Neměnná rodinná jména – příjmení – zavedl pro všechny Židy až patent Josefa II. s účinností od roku 1787. Na základě seznamu jmen si musela každá rodina vybrat, a pokud nenašla vhodné příjmení z předloženého seznamu, mohla si připlatit a navrhnout vlastní. V některých případech zůstala v platnosti dosud používaná rodinná jména, jindy došlo ke změně. Se zavedením nových příjmení se Židé až neuvěřitelně brzy ztotožnili natolik, že některá příjmení příhodná pro zobrazování se začala v průběhu 19. století objevovat na náhrobcích po vzoru předchozích zkušeností. K již zmíněným rodinným jménům a příjmením, jejichž zobrazování mělo základ převážně v symbolice osobních jmen (Löwy, Löwenstein, Hirsch, Vogel, Karpeles, Fischer, Teomim, Rosenzweig), je možno uvést další, která používala opět symboly zvířat (motiv kohouta na náhrobku Chavy Hahn z roku 1849 v Milevsku, motiv orla na náhrobcích Jehošuy Adlera z r. 1851 v Pohořelicích, **obr. 18**, nebo Emanuela Adlera 1856 z hřbitova v Tachově, přenesený do Mariánských Lázní). Originální novinkou pro polovinu 19. století na českých venkovských hřbitovech jsou vyobrazení rodinného příjmení Stern reliéfem hvězdy (Hirš Stern, Jindřichův Hradec, 1850, **obr. 19**) nebo zcela neobvyklého příjmení Son reliéfem slunce (Šemuel Son, Radenín, 1856). Tento náhrobek je příkladem toho, jak bylo v polovině 19. století přirozeným způsobem zobrazeno nově přijaté příjmení, před rokem 1787 ještě nepoužívané, **obr. 20**. Symboly příjmení zakončují vývoj zobrazování jmen na náhrobcích, poté se již žádná inovace ve výzdobě těchto námětů neobjevuje.

Obr. 19 Jindřichův Hradec, okres Jindřichův Hradec, náhrobek Hirše Sterna, 1850

Zobrazení jména na náhrobku vyjadřovalo většinou myšlenku připodobnit zemřelého k jeho biblickému držiteli. Mohlo se výjimečně vztahovat i k předkovi zemřelého, případně zaznamenávalo rodinné jméno. Náhrobky, jejichž jméno bylo výtvarně ztvárněno, náležely vzdělaným rabínům (Radenín), učitelům (Roudnice nad Labem), bohatým obchodníkům, finančníkům a výběřcům daní (Břežnice, Chodová Planá, Humpolec). Nacházíme však příklady náhrobků zhotovených pro mladíky (Heřmanův Městec, Police, Kojetín, Pohořelice) i pro mladé ženy (Švihov, Pohořelice). Většina náhrobků se symboly jmen byla zhotovena pro muže, na ženských náhrobcích vyběžela k zobrazení některá specificky ženská osobní jména. Symbol jména se na náhrobcích vyskytuje v těch případech, kdy došlo k nalezení adekvátního výtvarného řešení. Většina symbolů jmen představuje zvířata nebo lidské postavy, pouze menší část rostlinné motivy – květiny a výjimečně také další motivy (studna, harfa, nebeská tělesa).

Obr. 20 Radenín, okr. Tábor, židovský hřbitov, náhrobek Šemuela Sona, 1856, detail

Zobrazování většiny symbolů jmen zvířecími případně lidskými postavami na náhrobcích není podle židovského učení v rozporu s druhým přikázáním Desatera (Ex 20:4): „Neuděláš si tesané (modly) ani jakékoli podoby toho, co je na zemi nahoře, co je na zemi dole a co je ve vodě pod zemí.“ Důvodem zákazu zpodobňování nebyla podstata zobrazování jako takového, ale nebezpečí modloslužby, které z této činnosti mohlo vyplývat (Ex 20:5): „Nebudeš se ničemu takovému klanět ani tomu sloužit.“ (Ex 34:17): „Neuděláš si lité obrazy

bohů.“ V našich zemích, které byly součástí aškenázského prostředí, byla vyobrazení zvířecích a lidských postav na náhrobcích poměrně frekventovaná. Výtvarné řešení vždy obsahuje duchovní náboj, který je založen na tradici předávané z generace na generaci. Proto se s obdobnými symboly a jejich významy můžeme v židovském umění setkat v poměrně dlouhém časovém období a na rozsáhlém území. V průběhu času i v závislosti na lokalitě se sice oblíbila jednotlivých motivů měnila, překvapivě často však nacházíme stejný motiv v rozmezí několika staletí nezměněny. I když symbol jména byl často zobrazován na židovských náhrobcích, není zdaleka jediným znamením, které se používalo. Doloženy jsou symboly povolání a činností, modifikace výtvarného zpracování ústředního židovského tématu – Tóry, smuteční motivy a další náměty vycházející ze specifiky judaismu. Jméno není na náhrobku vždy vyjádřeno pouze formou výtvarného obrazu. Bývá buď

povolání a činností, modifikace výtvarného zpracování ústředního židovského tématu – Tóry, smuteční motivy a další náměty vycházející ze specifiky judaismu.

Jméno není na náhrobku vždy vyjádřeno pouze formou výtvarného obrazu. Bývá buď

vepsáno a zdůrazněno orámováním v horní části náhrobku, **obr. 21**, nebo výrazně, někdy i barevně, vyznačeno v textu. Židovskému způsobu vyjadřování odpovídá zapsání jména pomocí akrostichonu, kdy je jméno zapsáno počátečními písmeny prvních slov jednotlivých řádků náhrobního nápisu. Ať už v jakékoliv podobě, jméno je na náhrobcích uváděno na paměť generacím, aby se udrželo povědomí o člověku, který zde leží. Truchlení po zemřelém trvá v judaismu jedenáct měsíců. Z tohoto důvodu byl náhrobek vztyčen rok po úmrtí, protože do této doby nemohlo být jméno zemřelého zapomenuto. Důležité je, aby smrtí nezaniklo jméno člověka, protože „výborné jméno je nad hojně bohatství“ (Př 22:1).

Obr. 21 Police, okr. Třebíč, židovský hřbitov, náhrobek Rivky, pravděpodobně 1850, detail

► Text a foto Iva Steinová

Dne 30. ledna 2009 proběhla Valná hromada členů Bejt Simcha. Valná hromada schválila Zprávu o činnosti a Zprávu o hospodaření v roce 2008. Byla schválena kooptace J. Bořkovce do představenstva, které nyní pracuje ve složení: Sylvie Wittmannová (předsedkyně), Milan Kalina (první místopředseda), Jan Syka (druhý místopředseda), Jakub Bořkovec, Michal Foršt, Hana Hanáková, Ivan Kohout. Následující zpráva vychází ze Zprávy o činnosti, kterou přednesla Sylvie Wittmannová a která byla Valnou hromadou schválena.

Zpráva o činnosti

Bejt Simcha za rok 2008

A. NÁBOŽENSKÁ ČINNOST

1. Oslavy svátků

Leden Kabalat šabat spojený se studiem věnovaným svátku **Tu bi-švat**.

Březen **Oslava svátku Purim** v Pinkasově synagoze – bohoslužba a čtení Megilat Ester vedli Michal Foršt a Ivan Kohout, zazněly purimové písně v podání vokálního Pražského filharmonického mužského kvarteta.

Podíleli jsme se na pořádání **Purimové party** v Roxy (pořádala Česká unie židovské mládeže).

Duben **Pesachový seder** v restauraci Mánes – vedli Ivan Kohout, Sylvie Wittmannová a Michal Foršt.

Červen **Oslava svátku Šavuot** (společně s Českou unií židovské mládeže a Masorti) v Libeňské synagoze: beseda s pamětníky předválečné židovské Libně (např. známou malířkou Helgou Hoškovou), komentovaná prohlídka výstavy fotografií Židovská Libeň, **bohoslužba a tikun lejl šavuot** s rabínem Hoffbergem a Gafnou Foltýnovou.

Říjen **Roš ha-šana** v Pinkasově synagoze; slavnostním večerem na Erev Roš ha-šana provázela Sylvie Wittmannová, vystoupili Jiří Jelínek (housle) a slečna Diamantová (zpěv), drašu přednesl Karel Goldmann; ranní bohoslužbu na Roš ha-šana vedl Michal Foršt.

Jom Kipur v Pinkasově synagoze; bohoslužby vedl Michal Foršt.

Oslava svátku Sukot.

Simchat Tora – společná oslava s kongregací Temple Sinai z Wel-

Kateřina Weberová, Jan D. Reitschläger a rabín Tomáš Kučera při čtení z Tóry v průběhu libereckého šabatonu.

lingtonu (Nový Zéland) a rabínkou Johannou Hershenson v synagoze v Heřmanově Městci.

Prosinec **Chanuka** v Pinkasově synagoze – večer s Ernyeiovci, vyprávění o chanuce: Sylvie Wittmannová, Ivan Kohout, zazpívala Petra Ernyeiová, maariv vedl Michal Foršt, zapálení první chanukové svíce.

2. Kabalat šabat – každý pátek; součástí bohoslužby pravidelně draša k týdennímu oddílu Tóry či aktuálnímu svátku; bohoslužby vedli obvykle Michal Foršt nebo Ivan Kohout.

3. Ranní sobotní bohoslužba s rabínem Hoffbergem a Masorti Olami – vždy jednou měsíčně; čtení Tóry a společné studium týdenního oddílu.

4. Bohoslužby a studijní hodiny s rabínem Tomášem Kučerou (kabalat šabat a sobotní dopolední boho-

služby, obvykle jednou měsíčně) pořádané ve spolupráci s World Union for Progressive Judaism.

5. Návštěvy, speciální bohoslužby

Únor **Kabalat šabat** s rabínem Jonathanem Millerem a mládežnickou reformní skupinou z USA

Březen **Kabalat šabat s mládežnickou skupinou z londýnské Northwood and Pinner Liberal Synagogue**; draša rabína Andrewa Goldsteina: „Roš chodeš: dny, měsíce, roky“

Duben **Kabalat šabat s rabínkou Miriam Bayfield a mládežnickou skupinou z londýnských reformních synagog Finchley a Alyth Garden** v Jeruzalémské synagoze

Kabalat šabat s rabínem Tomášem Kučerou věnovaný 60. výročí Státu Izrael: bohoslužba, studium, společná večere, program ▶

- pro děti, vystoupení Pražského filharmonického kvarteta
- Červenec** **Kabalat šabat** s americkou reformní skupinou a přednáškou rabína a sofera Michaela Tayvah
- Srpen** **Šachrit a bar micva Brandona Paikoffa**, bohoslužbu vedl rabín Ronald Hoffberg

B. KULTURNÍ A VZDĚLÁVACÍ ČINNOST

1. Čtvrtý ročník cyklu koncertů Neznámá hudba synagog (za podpory Hlavního města Prahy a ve spolupráci s VKC ŽM):

27. 11. ZÁTIŠÍ S MENOROU – barokní a romantické inspirace v synagogální hudbě; účinkovali: Gražyna Wilk-Biernot a Kamila Ševčíková – zpěv, Ladislava Vondráčková – cembalo, Michal Foršt a Pražské filharmonické mužské kvarteto – zpěv.

20. 11. SEFARSKÝ GOLEM ANEB HUDEBNÍ KLONOVÁNÍ – sefardské, chasidské, ale i aškenázské a dnešní populární melodie židovské liturgie napříč směry judaismu; účinkovali: Daniela Demuthová – zpěv, Michal Foršt – zpěv, rytmika, Viktor Bytchek – bajaran (koncertní knoflíkový akordeon), doprovodný zpěv, Radek Rýda – kytara.

19. 12. ŠÁBES ZPĚVU PLNÝ ANEB CHANUKA SE BLÍŽÍ, NALAĎME SE! (společně s Bejt Praha ve Španělské synagoze) v rámci bohoslužby Kabalat šabat zazněly skladby slavných židovských skladatelů a kantorů Salomona Sulzera, Louise Lewandowského, Davida Rubina, Maxe Löwenstamma, Samuela Welsche, J. S. Pragera. Sborově zpívané modlitby přednesli členové Pražského filharmonického sboru pod vedením Lukáše Vasilka spolu se sopránistkou Dagmar Williams a kantorem Michalem Forštem.

2. Výuka hebrejštiny:

- pravidelné lekce pod vedením Anny Plavcové
- speciální kurz čtení siduru – jednou měsíčně s rabínem Kučerou

3. Vzdělávací cyklus Různé chutě judaismu – probíhá za podpory a pod záštitou World Union of Progressive Judaism již třetím rokem, v roce 2008 se uskutečnilo celkem 14 akcí:

„Halacha – dva pohledy“: 6. 2. „Úvod do tradiční halachy“ – Jan Divecký,

Předsedkyně Bejt Simcha Sylva Wittmannová s novozélandskou rabínkou v Heřmanově Městci

13. 2. „Halacha v pojetí současného konzervativního judaismu“ – Jiří Blažek

12. 3., 26. 3. – „Mesianismus v židovství“ – série přednášek Jiřího Blažka

2. 4., 9. 4., 16. 4. a 14. 5. – „Izrael: od myšlenky k dnešku“ formování izraelské společnosti, izraelský politický systém, stát a náboženství a další vybraná témata – série přednášek Ireny Kalhousové u příležitosti 60. výročí vzniku Státu Izrael

28. 5. „Indové – indiští cikáni, indiští Židé“ – Sylvie Wittmannová, přednáška s projekcí fotografií

5. 11., 12. 11. a 19. 11. – „Ženy v židovství“ (ženy a halacha, významné ženské osobnosti židovské historie, žena a rodina, žena a profese) – série přednášek Sylvie Wittmannové

3. 12. a 10. 12. – „Kouzelným kobercem z Jemenu do Izraele“ (historie a současnost jemenských Židů ve staré a nové vlasti) – série přednášek Jana Neubauera s projekcí fotografií a hudebními ukázkami

Aktivity Bejt Simcha v roce 2008 podpořili: Federace židovských obcí v ČR (FŽO), World Union for Progressive Judaism (WUPJ), Dutch Humanitarian Fund (JHF), The American JOINT Distribution Committee, Ministerstvo kultury ČR, Nadační fond obětem holocaustu (NFOH), Hlavní město Praha.

Děkujeme.

4. Další

5. 5. **Velká panelová diskuse k 60. výročí Státu Izrael** – za účasti zástupce izraelského velvyslanectví pana Ziva Nevo Kulmana, zástupců izraelské komunity v ČR a Čecho-izraelců žijících v obou zemích, moderovala Sylvie Wittmannová, zahráli Marina Kantor (klavír) a Kryštof Lecian (cello) a zazpívalo Pražské filharmonické kvarteto
7. 9. **Komentovaná prohlídka Nového židovského hřbitova** – Sylvie Wittmannová: obecný výklad o židovských hřbitovech, informace o významných osobnostech a rodinách zde pohřbených (v rámci Evropského dne židovské kultury)

C. PUBLIKAČNÍ ČINNOST

V uplynulém roce jsme vydávali již osmý ročník měsíčníku **Maskil**, který je distribuován zdarma všem židovským obcím a organizacím v ČR. V současnosti má rozsah 20 stran a vychází v nákladu 800 kusů.

D. REFORMNÍ ŠABATON

Za podpory Světové unie progresivního judaismu (WUPJ) jsme uspořádali **víkendové setkání v Liberci** (18. – 20. července 2008). Na program byly šabatové bohoslužby a a studijní hodiny vedené rabínem Tomášem Kučerou, přednášky prof. Paula Liptze („Sedesátiny Izraele – úspěchy a výzvy“) a dr. Markéty Lhotové („Židé na Liberecku“), panelová diskuse o reformním judaismu, výuka izraelských tanců a hudební vystoupení Viktora Bytcheka a Michala Foršta.

E. MEZINÁRODNÍ KONTAKTY

V loňském roce se členové představenstva jakožto zástupci BS účastnili několika mezinárodních akcí.

Ivan Kohout se zúčastnil třetí Evropské konference židovských komunitních center (EJCC) v Bukurešti (jeho účast na této akci byla umožněna díky pomoci The American JOINT Distribution Committee).

Sylvie Wittmannová se účastnila v Jeruzalémě semináře ARZENU – progresivního sionistického hnutí.

Trochu micvot **těžkých** a trochu micvot lehkých

Když přijímají rabíni konvertitu, tak ho podle gemary mají poučit o několika micvot těžkých a několika micvot lehkých. A tady je třeba si položit otázku, co je to micva těžká a co je to micva lehká? Protože to je docela subjektivní záležitost. To, co je pro někoho micva lehká, pro jiného člověka žijícího v odlišných podmínkách může být micva splnitelná jenom s největším sebezapřením a obětmi.

Jsou micvy, které může splnit téměř každý, a přesto to není zdaleka samozřejmé a pro někoho to je těžší, než dodržovat přísná pravidla kašrutu nebo pravidelných modliteb. Mám na mysli etické micvy, návštěva nemocných a utěšování pozůstalých po zemřelém.

Obě micvy se učíme od autority nejvyšší – od Hospodina, a to v těžkých chvílích, které prožívali naši otcové Abraham a Jicchak. První, kdo vykonal návštěvu u Abraháma v rekonvalescenci po obřizce, byl podle Tóry Bůh: „I ukázal se Hospodin Abrahamovi u dubu v Mamre, když seděl za denního horka ve dveřích stanu“ (1M 18,1). Máme-li takového učitele, je opravdu těžké nad návštěvou nemocného mávnout rukou a odložit ji na „neurčito“. Protože „někdy později“ může být úplně pozdě. Velice dobrý příklad můžeme také najít v 2. knize Královské 20,1, kdy smrtelně nemocného krále Chizkiáše navštívil prorok Izajáš. Po Izajášově návštěvě Hospodin vyslyšel Chizkiášovy modlitby a prosby a král se uzdravil a vládl ještě dalších patnáct let. Víme, a současná lékařská věda to také dokazuje, že psychický stav nemocného hraje velkou roli v procesu jeho uzdravení, proto každá návštěva u nemocného je jakýmsi podpůrným lékem, který pomáhá nemocnému žít v naději, že ho někdo ještě potřebuje a má o něj zájem, stojí tedy za to s nemocí bojovat a nevzdávat se. Někdy se zdá, že je boj s nemocí prohraný. V takovém případě může někdo namítnout, že nemocného jenom obtěžujeme a měli bychom ho „nechat na pokoji“ a „neotravovat“, ale ani v tomto případě není návštěva nemocného zbytečná, protože znovu je tu moment podpory nemocného a v neposlední řadě také výchovný moment pro toho, kdo k takovému nemocnému jde. Bylo by třeba příjemně s takovým člověkem chodit na kafíčko do kavárny, ale teď v nemocnici už to zdaleka není taková zábava a také prostředí není nic moc, ale my sami se právě v tomto okamžiku můžeme naučit pokoře, která nás tak ráda a rychle opouští. Neboť když je všechno v pořádku a jsme zdraví a pracujeme a bavíme se, tak si jen málokdy a neradi uvědomujeme, že to není samozřejmé a že je někdo, komu bychom za tento pěkný stav měli poděkovat. Proto návštěvou u nemocného nejen dáváme, ale neméně tolik dostáváme.

Návštěva truchlících je stejně důležitá jako návštěva u nemocného, o tom bylo napsáno v předchozím článku, který hovořil o smrti. O návštěvě Hospodina u Izáka se dočteme v 1. knize Mojžíšově 25,11: „Po Abrahamově smrti požehnal Bůh jeho synu Izákovi.“ V traktátu Sota 14a se uvádí k tomuto verši: „Tak jak Bůh navštěvoval nemocné, tak je i ty navštěvuj. Tak jako Bůh utěšoval pozůstalé, tak i ty utěšuj pozůstalé.“ Jistě to není jednoduché, ale je to micva neméně důležitá než ostatní a navíc dává možnost, aby ji plnil i takový člověk, který se necítí dost silný v ostatních micvách, které jsou spojené třeba s modlitbou anebo dodržováním šabatu či kašrutem. V tomto případě je tedy možné se přiblížit k dodržování micvot z místa, které od nás nepožaduje nic víc, než náš čas a duševní síly

(ne snad že by to bylo málo). To nás pak třeba dovede k dodržování micvot dalších, protože jedna micva za sebou přitahuje druhou a tak dále. Někdo může namítnout: „Nevím, co bych těžce nemocnému nebo tomu, kdo právě ztratil někoho blízkého, řekl.“ To je samozřejmě těžké a je třeba se dobře připravit, ale nikdy není na škodu povědět, že skutečně nevíme, co v té smutné situaci říct, jen chceme, aby bylo jasné, že jsme na člověka, který prochází právě těžkým životním obdobím, nezapomněli, že není sám. Není dobré říkat: „Bud silný, silná. Všechno překonáš.“ Někdy takový postoj může člověku, který právě někoho ztratil, připadat jako ostuda, že je slabý a začne se za to stydět. To je nebezpečné, protože když člověk bolest skrývá, tak se v ní také může utopit, a to jistě nechceme. Můžeme takovému člověku říct, že je to legitimní, že trpí a hledá cesty, jak se s touto situací vyrovnat, a to není jednoduché. Také je dobré si dopředu rozmyslet, jak takovému člověku nebo rodině můžeme prakticky pomoci a zvážit, jestli to sami zvládneme. Můžeme slíbit a samozřejmě to udělat, že připravíme jídlo na šabat, pomůžeme vyfídit nějakou věc na úřadě, pohlídáme jednu týdně dítě apod. Tím možná více než nějakými hlubokomyslnými filozofickými výklady dáme najevo, že se na nás může spolehnout. Mnozí z nás si možná myslí, že jsou příliš vzdáleni hlubokému významu učení, které je shrnuto v Talmudu, a třeba si někdy řekneme, že jsme od toho učení příliš vzdáleni, ale není tomu tak. Podívejme se, co je napsáno v traktátu Šabat 127a: „Člověk, který konal šest věcí anebo získal schopnosti, bude odměněn ještě na tomto světě a budou mu započítány k dobru i na onom světě: (1) pohostinnost (přijímání hostů), (2) návštěva nemocných, (3) modlitba s hlubokým soustředěním, (4) časný příchod ke studiu Tóry, (5) vedení synů k učení Tóry, (6) posuzování bližních z kladného pohledu. I pro člověka, který neseď celé roky nad Talmudem, je tedy poměrně jednoduché alespoň některé micvy plnit a tím naplňovat tradice předků a současně je předávat dál.“

► **Hana Mayerová**

**SVČ Opava, Statutární město Opava,
Velvyslanectví Státu Izrael, Židovská obec v Praze**

vás srdečně zvou na

KONCERT

účinkují: DOMINO (Opava), PUERI GAUDENTES
(Praha), ŠIRAN dětský sbor (Izrael)

**Jeruzalémská synagoga Praha,
úterý 31. 3. 2009 v 18 hodin**

prodej vstupenek (80 Kč) před koncertem

Koncert se koná pod záštitou: J. E. Jaakova Levyho, velvyslance
Státu Izrael v ČR, IVAX Pharmaceuticals, s.r.o., člen skupiny Teva

čtení pro děti a jejich rodiče

O micvě navštěvování

Výběr z tradičních pravidel pro navštěvování nemocných – Bikur cholim

Navštěvování nemocných je našimi moudrymi považováno za jednu z micvot, jejichž ovoce požíváme již na tomto světě, a budeme je požívat i ve světě budoucím.

- Na *bikur cholim* se nevztahují žádná omezení – nemocného lze navštěvovat libovolně často, pouze s ohledem na to, že jej to nesmí zatěžovat.

- Podle tradice ten, kdo nemocného navštíví, odejme jednu šedesátinu jeho choroby; ten, kdo by měl nemocného navštívit a neudělá to, zraňuje pacienta a takové chování spadá do kategorie „krveprolití“.

- Podstata *bikur cholim* spočívá ve dvou aspektech: aspekt praktický – postarat se o potřeby nemocného a aspekt duchovní – modlit se za jeho uzdravení.

- Není vhodné navštěvovat nemocné brzy po ránu, pozdě večer a v době, kdy se podrobují léčebným procedurám.

...a několik rad praktických a psychologických (týká se navštěvování nemocných, ale většina těchto pravidel platí i u návštěvy truchlících)

- Vyjádřete svůj zájem o nemocného i neverbálně: pokud možno, posaďte se tak, abyste seděli na jeho úrovni, nedávejte nijak najevo netrpělivost (nedívejte se na hodinky apod.), projevujte zájem pokyčováním, výrazem tváře.

- Nechte se v konverzaci vést nemocným – někoho bude i v nemoci zajímat, na čem jste byli včera v kině či jak jste se měli v práci, jiný bude chtít mluvit hlavně o své nemoci a cokoliv jiného mu bude připadat nepodstatné.

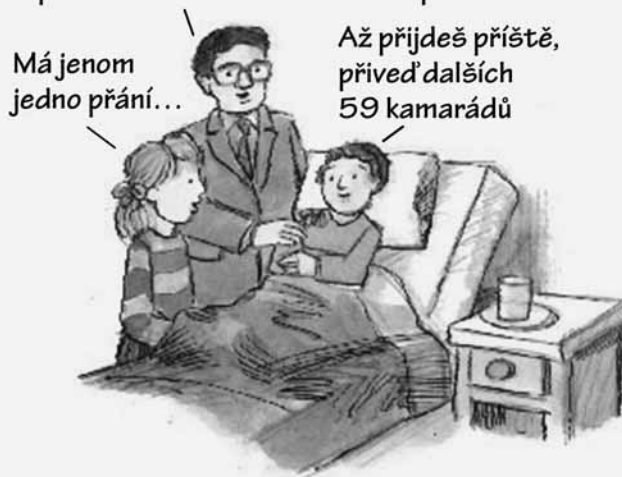
- Nikdy neříkejte: „Vím, jak ti je...“, protože to není reálné. Nechte nemocného, ať sám mluví o tom, jak se cítí, pokud chce; nesnažte se „číst jeho myšlenky“ a dokončovat za něj věty.

- Plynulý chod konverzace podpoříte otázkami, na něž se odpovídá jinak než pouze „ano/ne“ nebo jednoslovně (typu „Kdo...?“, „Kde...?“, „Kdy...?“), lepší jsou otázky, které vybízejí k delší odpovědi: „Jak...?“, „Pověz mi o...“

- Nikdy nezlehčujte obavy nemocného, byť by se vám zdály přehnané.

- Pokud přijdete a pacient spí, nebuďte jej, ale nechte mu vzkaz, že jste tu byli.

Dany se po tvé návštěvě cítí mnohem líp

- Nesnažte se dávat pacientovi „lékařské“ rady nebo zpochybňovat terapii, kterou podstupuje.

- Při hospitalizaci bývá pro pacienty často jedním z největších problémů nuda – možná jej potěšíte, když přinesete knihu, křížovky apod., případně si s ním i něco zahrajete či mu budete předčítat.

- Stále se snažte odhadnout, zda vaše návštěva pacienta neunavuje.

- Ač je modlitba tradiční součástí návštěvy nemocného, buďte opatrní, pokud se jedná o někoho, komu tato tradice není vlastní – mohlo by jej to uvést do rozpaků, dokonce by mohl mít pocit, že modlitba u jeho lůžka znamená, že je jeho stav vážný; podobně jako u dalších aspektů *bikur cholim* – skutečná micva nespočívá v naplnění všeho, co je zvykem, ale v tom, abychom pacienta skutečně potěšili a ulevili mu; tomu je třeba vše podřídit.

- Pokud modlitby neznáte či se nezdají vhodné, a přesto chcete pacientovi dodat pocit sounáležitosti s židovskou komunitou, popřejte mu alespoň jednoduše hebrejsky „refu‘a šlema“ – „úplné uzdravení“.

Vzdálená země

Mezi lidmi, kteří čekali na přijetí u rabiho, byl i zasmušilý mladý muž. Když na něj přišla řada, vešel dovnitř k rabimu. Za pár minut pak vyšel ven jako vyměněný, s energickým výrazem ve tváři.

Mnozí z těch, kteří jej viděli předtím, se divili, co se za zavřenými dveřmi stalo.

„Měl jsem se v životě vždycky dobře,“ řekl mladý muž. „Ale nedávno mi zemřel jediný syn. V tu chvíli jsem ztratil smysl života. Můj majetek, moje kariéra, to vše bylo náhle k ničemu. A tak jsem se rozhodl hledat útěchu u rabiho. Rabi se mě zeptal: ‚Jak bych ses cítil, kdyby tvůj syn žil někde daleko, neměli byste spolu žádný kontakt, ale věděl bys, že se má dobře a že netrpí?‘

Odpověděl jsem, že ačkoliv bych odloučení těžko snášel, byl bych šťastný, že je mému synovi dobře. ‚A kdyby ti tvůj syn nemohl odpovídat, ale ty bys mu mohl posílat vzkazy a balíčky, dělal bys to?‘ pokračoval rabi.

„Samozřejmě,“ odpověděl jsem. „A tohle je přesně stejné,“ řekl rabi. „S každickým slovem, které vyslovíš při modlitbě, posíláš svému synovi vzkaz. A s každým darem, který dáš na dobročinné účely, mu posíláš balíčky. Nemůže ti odpovědět, ale cení si tvých slov a darů.“

► (Eli Touger, www.chabad.org)
Ilustrace: www.rabbiriddle.org

Rabi Nachman z Braclavi (18. století)

Účinná slova
Pane moudrosti,
nauč mě správná slova,
nauč mě právě ta slova,
která se dotknou srdcí a duší.
Když přítel potřebuje můj chápající sluch,
nauč mě slova, která je třeba říct,
slova, která posílí a dodají odvalu,
slova, která vyjádří mou lásku a účast.

Účinné mlčení
Nauč mě, drahý Bože,
že to nejučinnější, co lze často říct,
je neříkat nic.
Nauč mě, jak a kdy komunikovat
pomocí toho nejmocnějšího daru mlčení.

Problémy romského etnika v České republice přestaly být v posledních letech výlučnou agendou sociálních, pracovních, školských a zdravotních úřadů, ale staly se „horkým“ politickým tématem. Nekonečné tahanice o úpravu prostoru bývalého tábora v Letech, proslulý boj o segregáční zed' v Matičnické ulici, situace v hororovém Chánově, ale i Čunkovo „řešení cikánské otázky“ ve Vsetíně. V poslední době je čerstvým případem situace v janovském sídlišti v Litvínově. Všechny tyto jmenované případy mají společný leitmotiv. Problému se „ujali“ politici, nikoliv ale proto, aby primárně pomohli odstranit problém romské komunity. Zdá se, že „romská karta“ se stala nově objevenou a efektivní politickou zbraní jedněch proti druhým. A aby situace byla ještě komplikovanější, objevila se zde Dělnická strana, která, inklinující k neonacistickým způsobům, navrhuje svá „řešení“. Považujeme tento problém za velmi důležitý, a proto na stránkách MASKILu uvítáme otevření debaty na toto téma. Těšíme se na vaše názory.

(Redakce)

Romové,

Etnikum nepřizpůsobivé v negativním i pozitivním slova smyslu

Nejdřív jsem chtěl napsat národ, ale pak jsem si uvědomil, že dnešní Romové u nás splňují pouze některá kritéria tohoto pojmu. Vzhledem k rozptýlení přinejmenším po celé Evropě (nikde nemají souvislejší osídlení, než je jedna osada), mají slušné vědomí identity a jsou neuvěřitelně málo asimilovaní s okolními národy. Po staletích diaspory, při absenci národní mytologie, písemnictví, narativní i psané historie, náboženství, ať už vlastního nebo přijatého.

Romové mají sice jazyk, dokonce s řadou nářečí nebo je to dokonce několik jazyků, ale ten je především mluvený. Kultura artikuluje národ, jazyk artikuluje kulturu. Romové mají jistou národní kulturu: slovesnost (okrajově i psanou literaturu), hudbu, tanec i něco výtvarného umění. Je tu trochu folkloru, ale už zde do standardní úplnosti leccos chybí. Především lidová architektura ve velkém (domy) i v malém (jejich zařízení); nikde též nenajdete romský hřbitov, protože nikdy žádný neexistoval. To vše (a mnohé jiné) souvisí s tradičním kočovnictvím. Téměř vymizely kroje, minimální je už i „zvykosloví“, tedy tradiční slavnosti, obřady apod.

Romové jsou v některých státech uznáni jako národ (paradoxně poprvé ve 30. letech v SSSR), někde mají i vlastní rubriku při sčítání obyvatel. V demokraciích mají samozřejmě plná občanská práva, ale přinejmenším u nás je nepřilíš v komplexnosti využívají. Po Listopadu Romové zkusili vstoupit do naší institucionální politiky. Osm členů Romské občanské iniciativy (ROI) se při volbách roku 1992 dostalo na kandidátkách OF do parlamentu. Velmi rychle z ní zase vymizeli, mj. pro roztržitost, nesvornost. Na konci roku 2008 řešil Nejvyšší správní soud zrušení ROI, protože „je už několik let pasivní a de facto neexistuje“ (Pavel Pečinka, šéfredaktor časopisu Romano Hangos). Romský elektorát jako objekt, který by chtěla ve své zájmu získat nějaká politická strana, je pouhá myslitelnost, a to nejenom kvůli voličské laxnosti Romů.

Čeští, ale ani slovenští Romové nemají vlastní školy a o ty stávající často moc

nestojí. Mají i minimum dalších kulturních institucí. Nejsou národní církve, galerie, divadla (v Košicích je jeden soubor), nakladatelství, vědecké instituce, mají minimum periodik, je jediné Muzeum romské kultury v Brně, málo je stálých romských hudebních či tanečních těles, ať už amatérských nebo

profesionálních. Prakticky chybí vlastní, k romství se hlásící inteligence, technická, přírodovědná i humanitní. Pro srovnání: Židé, Arméni i Řekové, národy tzv. klasické diaspory, měli mnohé z toho již před staletími, soukromé školství a všeobecnou gramotnost měli Židé v habsburské říši podstatně dřív, než to státně nařídil ostatním. Romové se většinou nehlásí k žádné církvi, což jinak v historii Evropy mnohým národům částečně suplovalo neexistující státnost (Poláci, Finové, Irové, pobaltské národy, národy bývalé Jugoslávie).

Romové, objektivně nahlíženo, stoprocentním národem nejsou, ale Češi jím koncem 18. století také nebyli a Slovinci ještě počátkem 20. století rovněž ne. Důležitější než momentální stav je vývojový trend. Otázka tedy nezní: „Jsou Romové národ?“, ale „Chtějí Romové být (stát se) plnohodnotným a plnoprávným národem? Mají na to? Jsou toho schopní? Popřípadě: „Chceme

my, majoritní společnost, aby byli národem? Chceme je k tomu ‚dostrkat‘? Jsme ochotni jim v tom pomáhat? Myslíme si, že by to bylo pro ně a pro nás dobré, nebo naopak převažují pozitivní asimilace?“

Spontánní i úředně podporovaná asimilace tu běží už dlouho, nejméně sto let.

Režimy se střídají, oficiální řešení „romské (cikánské) otázky“ se mění, ale výsledky jsou chabé. Problém zůstává a vzhledem k relativně vyšší natalitě spíše narůstá. Co tedy pro změnu zkusit, i z obecně environmentálních důvodů, Romy emancipovat na skutečný národ? Znamenalo by to mj. zřítit ve školách romské třídy, kde by vyučování bylo bilingvní, část předmětů by byla vyučována v romštině (podobně jako to mají Španělé v USA). To by muselo jít minimálně k maturitě, kde pro děti rodičů hlásících se k romské národnosti by byly povinná maturita jak z češtiny, tak i z romštiny.

Zatím to vypadá tak, že na rozdíl snad od všech ostatních známých národů (pokud ovšem národem jsou, resp. chtějí být, např. Baskové nebo Kurdové, kteří ale obývají souvislá území), Romové vůbec nestojí o nějaké „národní sebeurčení“, o svůj vlastní stát. Představitelná není dokonce ani romská samosprávná obec (počátkem 50. let byl učí- ➤

► něh nakonec neúspěšný pokus o romský samosprávný „okres“ na Osoblažsku). V 70. letech jsem viděl na východním Slovensku čisté romské osady (tradičně stranou od vesnic Slováků); z našeho hlediska hrůza. Přitom nelze říci, že by to vše bylo způsobeno vinou státu či většinové populace, že by Romové sami nemohli mnohé vylepšit, kdyby chtěli. (Nedávno tam propukla epidemie žloutenky, jakou nikdo nepamatuje.) Ti, co chtějí, se ale zpravidla dříve či později odstěhují mimo sousedství s jinými Romy.

Filozoficky nahlíženo se Romové většinou jeví jako komunita, která má jednostrannou percepci kategorie času, žijí a uvažují povýšce v prezენტních hodnotách. Mlhavé je ponětí o vlastní historii (o jejich původní situaci v Indii a důvodu a průběhu jejich příchodu přes Persii do Evropy). Pověštinou nemají zájem investovat čas, námahu nebo dokonce peníze ani do seznamování se s vlastní minulostí, ani do plánování a přípravy budoucnosti. Příznačné: Romové tradičně neopominou žádnou legální (často bohužel i nelegální) aktuální příležitost k rychlému zisku, ať je to sběr (popř. krádež) a prodej čehokoli (kromě lesních plodů – to je asi příliš namáhavé) nebo možnost získat peníze z veřejných prostředků (relativně vyšší společenský parazitismus Cikánů je historiky, zcela v mezích politické korektnosti, doložen už v 16. století). Je-li co zdarma, určitě se přihlásí. Zdarma je u nás ovšem i školství, je to služba státu občanům, kteří mají děti. Romové jich v průměru mají víc než ostatní populace, ale přesto musejí být často k využívání této služby spíš donucováni. Proč? Profity z této námahy jsou za horizontem jejich uvažování, zisk je časově příliš vzdálený. Dokonce i veřejné, státem hrazené zdravotnictví využívají Romové neúplně, málo využívají těch služeb, jejichž dopad na zdraví se projevuje až dlouhodobě (očkování dětí i dospělých, preventivní prohlídky, péče o chrup). Ostatně i jejich hygienické návyky a praxe, odlišné od většinového obyvatelstva, lze převést na časového jmenovatele. Zjednodušený příklad: udržování čistoty, včetně pravidelného mytí rukou, je rozhodující především pro zachování budoucího zdraví.

Kočovnictví jako civilizační problém

Kočovným způsobem života rozumíme, že příslušná komunita (jednotlivec, rodina, kmen, parta) nemá žádné pevné bydliště s adresou, vlastní nebo pronajatou nemovitost, není prostě nikde doma. V naší současné civilizaci jde o něco naprosto nestandardního a menšinového, ale jindy a jinde tomu tak zdaleka vždy nebylo. Ty z tzv. přírodních národů, jejichž obživou byly lov nebo pastevnictví, kočovaly z ekonomické nutnosti – v souvislosti s migrací divoké zvěře nebo kvůli novým, nespotebovaným pastvinám. Nezůstalo po nich mnoho archeologických památek, protože neměly tendenci věnovat úsilí pracně přeměně místa momentálního pobývání. Pomineme-li vypasení zeleně,

zanechávaly za sebou relativně mělkou „ekologickou stopu“. Jejich kultura si musela přímo zakládat na tom, že mají málo věcí, že veškeré hodnoty (materiální i duchovní) jsou přenosné a putují s nimi (u Židů Archa úmluvy). Týká se to konec konců i kočujících nájezdníků asijského typu. Konec kočování přišel až s kulturou v původním slova smyslu (colere – lat. obdělávat). Rolník nekočuje. Měšťán už teprve ne.

S kočováním jako menšinovou (nikoli již celonárodní) životní praxí se setkáváme i ve společnosti většinové usazené; má opět především ekonomické (a ne třeba romantické) důvody. Kočovníci, pokud nešlo o násilníky či zločince, nacházeli jistě kulturně-ekonomické niky, mezery na trhu, prostory neuspokojené poptávky, a ty pak zaplňovali svou nabídkou. Nejobecněji ji můžeme charakterizovat jako služby. Provozovali jistá řemesla, obchod, léčitelství či zvěrolékařství, věštění a zařikávání, poskytovali jako komedianti a muzikanti zábavu (např. středověcí jokulátoři a minnesängři); kočovník byl konec konců i toulavý student, mnich nebo potulný kazatel (praxe v USA 19. stol.). U nás se běžně kočovalo ještě v první polovině 20. století. Kočovníci byli přece nejenom tzv. světští (pout'ová zábava, kolotoče, houpačky, střelnice, lunaparky), ale i cirkusáci, tzv. lidoví loutkáři (kočovní živnostníci), mnozí muzikanti i tzv. „cestující divadelní společnosti“. Ostrá hranice se tu ovšem poněkud rozmazává – někteří měli nějaké stálé, nejčastěji zimní sídlo a kočovali jenom část roku. Většinově rozhodně nešlo o Romy.

Ekonomicky viděno mají všechny tyto způsoby obživy jednoho společného jmenovatele: trh charakteristický nedostatkem trvalé poptávky na jednom místě. Právě tento nedostatek generuje, ba přímo vynucuje kočování. Kočovníci se stěhují za poptávkou, „vyčerpanou“ (obslouženou) lokalitu opouštějí a hledají čerstvou. Platí to stejně o brusíciích nožů, drátenících, koňských handlírčích, cirkusácích nebo hercích. Konečně i dnes je zájezdový divadelní provoz u nás velice cílý a vedle většinové praxe okamžitých návratů po představení domů

(nebo max. několikadenního pobytu v místě zájezdu) jsou tu i opravdu kočovné skupiny, které mají sice zimní sídlo, ale kočují po většinu roku po celé Evropě (např. divadlo Continuo sídlící v jihočeských Malovicích). Konečně i světové operní hvězdy je možno právem označit za kočovníky.

Lokalitu je ovšem možno „vyčerpát“ i drobnými krádežemi apod. Nutno objektivně připustit, že romské kočování generovalo kriminogenní prostředí, že v případě nouze kočovníci zcela samozřejmě kradli v nejbližším okolí, a proto museli brzy jít, aby se nestali terčem postihu z rukou úřadů nebo i obyvatelstva.

Pokud jde o kočovné Romy, rozhodně nelze schvalovat ani omlouvat způsob, jakým je „usadil“ totalitní režim. Je dokonce až s podivem, že komunistický zákon o trvalém usídlení kočujících osob (zákon nařizující povinnost mít trvalé bydliště) byl u nás zrušen až ke čtyřicátému výročí jeho vyhlášení v roce 1998, ačkoli je ve flagrantním rozporu s Listinou základních lidských práv, která je součástí naší ústavy. (Naproti tomu např. zákon nařizující pracovní povinnost, zákon proti tzv. příživnictví, byl zrušen hned po Listopadu.) Nikdo není povinen mít trvalé pevné bydliště! Má-li na to peníze, může strávit třeba celý život po hotelech.

Naplnění tohoto práva ale ještě neznamená, že stát může tolerovat, že je někdo totální „Luftmensch“. Není náhodou, že byl právě schválen zákon nařizující, že každý občan musí mít stálou dosílací adresu. To není žádná diskriminace, jako jí není např. nutnost mít rodné číslo či zdravotní a penzijní pojištění, povinnost daňového přiznání atp.

Naplnění základních občanských práv je u totálních kočovníků (bez alespoň dočasně stálého bydliště) problém. Nemohou např. volit v komunálních, krajských a senátních volbách. Myslím, že by obtížně získávali i voličský průkaz opravňující k volbě kdekoli na území republiky ve volbách parlamentních – nejsou prostě uvedeni v žádném voličském seznamu (ty jsou jen v místě bydliště). To vše je většinou asi netrápí, horší to bude s uplatňováním žádostí o podporu v nezaměstnanosti, sociální podporu, s poskytováním standardní lékařské péče (např. prohlídky a očkování dětí) atp.

Snad největším problémem je zajištění vzdělávání dětí. Povinná školní docházka sice už u nás může být nahrazena domácím vzděláváním, které zajistí rodiče a je kontrolováno. Předpokládá to ale rodiče poměrně dobře vzdělané, nejspíš vysokoškolsky. Právě to ale u Romů běžně předpokládat nelze. Jak má stát zaručit dětem kočovníků základní vzdělání?

Nejde tedy o to, zda v podmínkách naší dnešní euroamerické civilizace je kočovník Rom nebo kdokoli jiný. Kočovný způsob života některých občanů vytváří většinové společnosti problémy, se kterými se ani při té nejlepší vůli, již se navíc většinou nedostává, nemůže z podstaty fenoménu nikdy stoprocentně vyrovnat. Důsledně kočování, tedy totální absence stálého bydliště, neumožňuje ►

► dnešnímu demokratickému státu zaručit svým občanům všechna základní práva a výrazně mu ztěžuje kontrolu plnění jejich základních povinností, především vůči dětem.

Osobní zkušenosti

Priznám se upřímně, že bydlet v těsném sousedství s Romy bych nechtěl. V nejranějším mládí jsem v blízkosti cikánů vyrůstal, a nebylo to nic moc příjemného. Na starý Prosek sice dosahovala MHD, takže administrativně, de iure, to byla ještě Praha, ale de facto to byl venkov jednopatrových baráček. (Od Libně byl až do 60. let oddělen lány polí, prádlo na mandl jsme tam s babičkou vozili právě tím autobusem. Babička Cikány ráda neměla, eklovali se jí, neb byla až chorobně čistotná.)

Během dvouleté základní vojenské služby v polovině 60. let jsem zažil několik Romů, které se režimu podařilo na ni odvést. (Značné procento Romů mělo „modrou knížku“ s ohledem na nějakou zdravotní nedostatečnost, konečně mnoho i velmi mladých Romů mělo již invalidní důchod.) Zde byli samozřejmě, stejně jako my ostatní, násilím nuceni se asimilovat, teda mnohostranně přizpůsobit „kasárenské kultuře“ i životnímu stylu svých „spolubojovníků“. Někdy se jim to dařilo lépe než ostatním (vojna byla vlastně kriminál sui genesis, a ten oni zpravidla bezprostředně nebo zprostředkovaně „uměli“), někdy hůře. Mně nevadili. Byla to spíš legrace, jak si se „senegalskými střelci“ lampasáci nevěděli rady; oni se basy vůbec nebáli, byli zvyklí.

Obecná pozitiva

Ukázalo se, že totalitní režimy, ať už nacistický nebo komunistický, si v rámci svých standardů s Romy nedovedou poradit (pokud u nacistů nebereme masové vyhlazování jako standard). Nacisté s nimi měli mnohem větší problémy než se Židy, protože místo aby provozovali „samosprávu“ a hezky civilizovaně spolupracovali s režimní administrativou, živelně se bouřili, při násilném rozdělování rodin v úplných amocích, čemuž nacisté občas i ustoupili. (Navíc převažující negramotnost lidí obecně ztěžuje totalitní manipulaci obyvatelstva, to se svého času ukázalo např. v Kambodži.)

Za „totáče“ jsem Romy režimu z duše přál (podobně jako třeba Svědky Jehovovy a vůbec všechny „nepřizpůsobivé“, kterým jakoby nezáleželo nejenom na životě, ale ani na bolesti). Třídě se jim, na rozdíl od Židů, nedalo nic vytknout, byli vesměs lumpenproletariát a zároveň byli zcela nepoužitelní (počet členů KSČ a tuším i agentů StB byl mezi nimi zanedbatelný). Oni prostě na „výdobytky socialismu“, pokud nešlo o elementární záležitosti jako byty, jídlo a pití, kašlali. Nebáli se většiny z toho, čím režim ovládal ostatní, to jest ztráty zaměstnání, víceméně nucené práce, odepření vzdělání dětem, zákazu výjezdu do zahraničí, omezení v možnostech rekreace, kriminálů apod. Proto byli obtížně manipulovatelní. Téměř nikdy se nedali zlákat k takovým nesmysl-

ným aktivitám naší kultury, jako je např. vrcholový sport.

Komunisté Romy nevyvražďovali, ale veškeré, nesporně velice násilné úsilí o asimilaci (zabavení koní a vozů zákonem 74/1958 sb. a zákaz kočování, což zasáhlo zvláště tzv. olašské Romy, rozestěhování rodin po celé republice, aby nebyly pohromadě atp.) nejenom porušovalo Chartu lidských práv, ale bylo i v podstatě bezvýsledné. Romy se nepodařilo asimilovat, to jest přimět je, aby většinově přijali okolní „životní způsob“ včetně oficiální pracovní povinnosti. Komunisté je sice nahnali do fabrik (zažil jsem je jako pomocný dělník v letech 1960–1964 v ČKD Sokolovo), ale pracovali tam většinou pouze formálně.

Současnost

„Nepřizpůsobivými občany“ Romové zůstali navzdory úsilí všech režimů dodnes a my je, chtěj nechtěj, sponzorujeme. Po Listopadu se většinově propadli mezi dlouhodobě nezaměstnané a obávám se, že i nezaměstnatelné. Většina narozených po roce 1970 nikdy dlouhodobě pravidelně nepracovala, takže jim chybí příslušný návyk.

Koncem listopadu 2008 se romská otázka opět (po kolikáté již od Listopadu) prudce aktualizovala drastickými masovými výtržnostmi v litvínovském sídlišti Janov; veřejnost byla šokována především všeobecnými sympatiemi, kterých se dostalo násilnickým extremistům od neromských sousedů Romů. Psát o těchto extremistech jako o praviceových je mi zatěžko, Dělnická strana je už z názvu spíše levicová a levicovými extremisty byli už nacisté – NSDAP znamená Národní socialistická strana německých pracujících. Samozřejmě, krajní levice, nacisté a komunisté, s krajní pravicí, fašisty, in extremis do značné míry splývají. Není náhodou, že např. při procesu o Lisabonskou smlouvu demonstrovali před Ústavním soudem v Brně na podporu našeho euroskeptického prezidenta Václava Klause jak komunisté a Dělnická strana, tak i fašistický Národní odpor.

Janovské události doznaly mohutného mediálního ohlasu nejenom u nás, ale už i v zahraničí. Z mnohého, co jsem přečetl, jeví se mi nejvýstižnější a nejvyváženější článek *Nepřizpůsobivá je většina obyvatel od ředitelky základní školy praktické Jaroslavy Hajdukové (LN 26. 10. 2008)*, z něhož vyjímám:

„Nelze přehlédnout, že sociální politika státu v posledních patnácti až sedmácti letech vytváří sociální past... Spočívá v tom, že pro méně kvalifikované a nekvalifikované lidi je výhodnější (při porovnání aktiv a pasiv obou stavů) nepracovat a být evidován na úřadě práce, než chodit pravidelně do práce. Nelze přehlédnout, že nemalá část Romů patří do skupiny lidí méně kvalifikovaných... to ale vůbec neznamená, že jsou hloupí, naopak, umějí využívat toho, co jim stát tak štědře nabízí. Mají svobodu a volnost 24 hodin denně a pravidelný měsíční příisun státních financí. Lze tyto lidi považovat

vat za „sociálně nepřizpůsobivé“? Domníváte se, že naopak: jsou v maximální míře přizpůsobeni tomu, jak náš stát funguje.

Další skupina obyvatel je na hůře: chodí do práce, ... starají se, aby vydělávali čím dál víc peněz na vzdělání dětí, na bydlení, posléze na penzi... Není divu, že zvolna ztrácejí radost ze života a že při setkání s veselými, temperamentními, odpočatými nepracujícími bývají poněkud nevrli a nedůtkliví...

Mají se zlobit na náš stát... Stát, jak se zdá, má rád lidi, kteří mu nedělají problémy: jednou měsíčně přijmou dávky, a jinak neobtěžují. Nechtějí zaplatit nezaplacené výdělky, nemluví do toho, kudy povedou silnice, ani kde se co bude stavět, nezajímají se o původ majetku úředníků. To jsou lidé, kterým se mnohem lépe vládne...

Šikovná, pracovitá a ochotná romská žákyně (v Liberci) byla z 9. ročníku přijata na střední odbornou školu, obor šička konfekce. Do učení se moc těšila. Prvního září ráno vstala, pěkně se vyšňořila, učešala, nalíččila, že nastoupí do učení. Rodiče jí zastoupili cestu, že nikam do školy nepůjde, bude doma mámě k ruce, pomáhá s dětmi... Zaevidovali ji na úřadu práce... je odsouzena k nekvalifikovanosti, pozdější nezaměstnatelnosti a pobírání dávek.

Romský chlapec z těžé třídy odmítl jít do učení. Jeho matka se nám chlubila, že syn už od července pracuje u úřadu jako kopáč a ještě je zaevidován na úřadu práce, takže teď o peníze nemají nouzi. (...)

Postavení Romů... je nezávaditelné. Situace neromů, kteří žijí v blízkosti romských sídlišť, jakbysmet...

Síla i slabost Romů je po mém soudu, a již se opakují, v přítomnostním pojmání života. Možná že i veverka, která si dělá zásoby na zimu, uvažuje dlouhodoběji. Kdyby uměli latinsky, mohli by každé ráno říkat „carpe diem“. Nejsou státem nuceni, ba ani motivováni k činnostem, které přinášejí ovoce až po delším čase. Oficiální zpráva z listopadu 2008: „Na sídlišti Janov v Litvínově žije několik tisíc Romů, kteří jsou bez vzdělání a bez zaměstnání.“ Demagogická otázka: Jak to, že jsou všichni bez vzdělání, když veškeré vzdělání od základní školy až po vysokou je u nás bezplatné?

Shora citované příklady mohou sloužit jako názorné *pars pro toto*. Vedle vzdělávání neholdují Romové ani spoření, zušlechťování domova a jeho okolí, zahrádkářství, tělocviku, závodnímu sportování (úspěchy se dostávají až po relativně dlouhodobém tréninku, jinak toto jediné jim opravdu chválím) atp. Je až s podivem, že někteří jsou schopni ovládnout hru na hudební nástroje – tam se také výsledky dostávají až po delším úsilí a soustavném cvičení (znám i takové Romy, kteří dokázali absolvovat celou konzervatoř). Mají ale talent, první výsledky přicházejí poměrně rychle a hlavně – baví je to, stejně jako tancování. Existuje teorie, že v Indii, ze které přišli, byli kastou hudebně-tanečních umělců. Takže snad geny.

► Petr Pober-Pavlovský
Ilustrační foto Karel Cudlín

Židovská obec v Praze má osmileté gymnázium!

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR vyhovělo úsilí, které před necelým rokem iniciovaly Lauderovy školy, a před obcí podpořila Rada školy reprezentovaná její předsedkyní dr. Kohnovou. S myšlenkou osmiletého gymnázia se ztožnili i představitelé Nadace R. S. Laudera pánové dr. Bán a dr. Pavlát, stejně jako Repräsentace Židovské obce v Praze v čele s panem předsedou Bányaiem. Mezi všemi jmenovanými subjekty došlo k vzácné shodě názorů a všichni napřeli své síly, aby úředníky MŠMT přesvědčili, že pro židovskou menšinu v České republice je právě osmileté gymnázium nezbytné.

Po 5. třídě většina základních škol zaznamenává velký pokles žáků, kteří odcházejí na osmiletá gymnázia, eventuálně do různých specializovaných tříd jiných základních škol. Tento problém se nevyhnul ani naší škole. Řada židovských rodičů řešila dilema dalšího vzdělávání svých dětí po 5. ročníku v základní škole Gur Arje: na jedné straně stála možnost dalšího vzdělávání a výchovy v židovských tradicích i znalostech, na druhé straně nabídka vzdělávání v prestižních gymnáziích. Ve většině případů to vyhrála gymnázia a u nás ve škole zůstávalo v šesté třídě sotva 40 % dětí, které k nám přešly z páté třídy. Litovali jsme odchodu nejméně a opravdu vyplávaných žáků, ale přáli jsme jim, aby dosáhli úspěchu a šířili tak dobrou pověst naší školy, která je dokázala dobře připravit.

I letos se zdálo, že o řadu žáků přijdeme – k datu 10. 2. již 6 ze 14 žáků páté třídy odeslalo přihlášky na osmiletá gymnázia. Věřím, že řada z nich si druhou přihlášku podá k nám.

Co vlastně tato změna znamená?

Základní škola Gur Arje bude končit pátou třídou. Je samozřejmé, že žáci současných vyšších ročníků dokončí povinnou školní docházku u nás. Příští I. ročník gymnázia už budeme přijímat jako kvintu – školský vzdělávací program vyššího gymnázia upravíme tak, aby vyhovoval jak požadavkům čtyřletého, tak osmiletého gymnázia, a to až do té doby, než se první prima, otev-

řená letos v září, dostane do kvinty. Pak přestaneme otevírat nové třídy vyššího gymnázia a budeme do kvinty pouze doplňovat po přestupových zkouškách. Současní gymnazisté budou normálně na naší škole pokračovat až k maturitě.

Kdy otevřeme první primu?

První prima bude začínat 1. 9. 2009, tedy ještě letos. Letošní pátá třída nepřejde automaticky do 6. třídy, ale všichni, kdo budou mít zájem, si mohou udělat přijímací

Žáci Lauderových škol prezentují své práce, připravené v rámci půlročního projektu Maharal

zkoušky. Rodiče byli po celou dobu informováni, že o tuto změnu usilujeme. Slíbili jsme jim, že si všechny děti z páté třídy mohou vyzkoušet přijímací zkoušky nanečisto, tedy test stejné struktury jako budeme dávat k přijímacím zkouškám. Vzhledem k výjimečné situaci těchto dětí jsme slíbili, že pokud někdo úspěšně tyto testy zvládne a podáním přihlášky projeví o školu zájem, přijmeme ho bez dalšího zkoušení. Komu se zkoušky nepovedou, nic se nestane – byly to zkoušky nanečisto a děti se mohou zúčastnit všech kol přijímacích zkoušek s jistotou, že je v testu už nic nepřekvapí.

Přijímací zkoušky do primy i kvinty (I. ročníku vyššího gymnázia)

Termín přijímacích zkoušek pro 1. kolo je 22. a 23. dubna, a to jak do primy, tak do kvinty. Druhé kolo přijímacích zkoušek jsme vyhlásili na 4. května. Zkoušky proběhnou písemně z češtiny, matematiky a studijních

předpokladů, po nich následuje ústní pohovor, který už nebude probíhat jako zkouška, ale přátelské povídání, při němž se snažíme uchazeče trochu osobně poznat. Přijímací zkoušky začínají v 8.30 hodin v budově Lauderových škol v Belgické ulici.

Čím můžeme překonat nabídku jiných gymnázií?

Naše škola je určena především studentům se židovskými kořeny nebo se vztahem k židovství. Předáváme jim tradiční židovské hodnoty, učíme hebrejštinu, židovskou výchovu, ve vyšších ročnících se pak mohou věnovat židovským studiím dle svého zájmu – od Talmudu přes problematiku Předního východu až po židovskou literaturu v různých národních jazycích. To ovšem neznamená, že ostatní předměty jsou nějakým způsobem kráceny. Naši studenti bývají v 85–90 % úspěšní při zkouškách na vysoké školy humanitního i přírodovědného či technického zaměření. Změnou na osmileté gymnázium dostáváme možnost jejich vzdělávání ještě více prohloubit.

Navíc se nám podařilo vybudovat učitel-ský sbor, který má o své studenty skutečný zájem, jeho členové jsou ochotni věnovat jim i spoustu volného času a v odborných předmětech jsou všichni plně aprobovaní.

Všichni studenti mají zaručenu košer stravu a ti, kteří dodržují micvot, se mohou účastnit pravidelných ranních modliteb. Učitelé židovské výchovy zvou studenty na různé akce pořádané židovskou obcí, setkávání u příležitosti svátků a spolupracují s rabinátem i s Uníí židovské mládeže.

K tomu všemu v naší škole tradičně panuje přátelská a rodinná atmosféra a maximálně 20 žáků ve třídě zaručuje individuální přístup ke všem studentům.

A na závěr

Z moudrého ministerského rozhodnutí máme velikou radost. O to větší, že 1. října otevřeme i mateřskou školu, čímž bude naplněna idea Lauderových škol: kvalitní židovské vzdělávání od předškoláků až k maturantům. Radujte se tedy s námi a přejte nám úspěch.

► **Kateřina Dejmlová, ředitelka školy**

Ztráta času zaručena

Nedávno jsem si tuto tristní zkušenost znovu ověřil v jalové diskusi se zastáncem názoru, že rasismus a nenávisť vůči všem jinověrcům byl mohamedánům vždy cizí, ale dostalo se jim takové infekce zásluhou západních ideologií – jednak nacismem, jednak marxismem. Takto se lze například dočíst v nedávno vydané knize prestižního nakladatelství (Laurent Murawiec, *The Mind of Jihad*, Cambridge University Press, 2008, str. 352). Jak asi důkladně se mohlo marxistické dogma zahnídit v arabských hlavách s vesměs hanebným vzděláním, v prostředí, kde veškeré myšlení, celý život, je formován islámem, jediným to směrodatným kompasem v jejich životě?

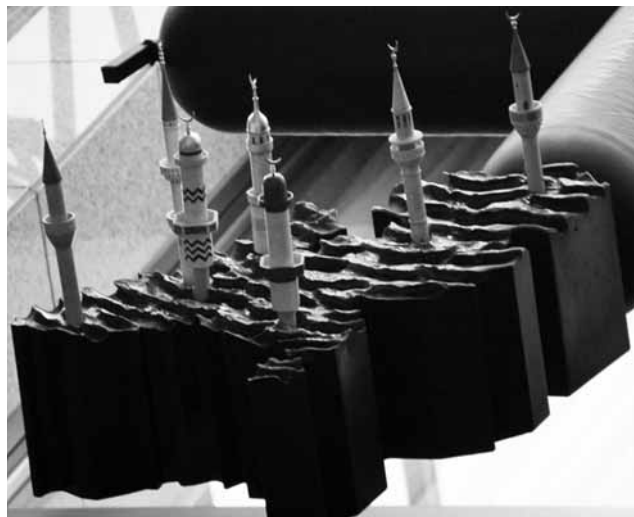
Kolik užitečného mohla přinést nedávná (listopad 2008) mezináboženská konference u OSN z popudu saúdského krále Abdullaha bin Abdul-Azize, v jehož monarchii náboženská policie bičuje provinilce za sebemenší prohřešky, kde státem placení imámové ve svých kázáních se domáhají vraždění Židů a křesťanů? Reprezentati 75 států se však na konferenci přihnuli s velebním takového iniciátora „kultury míru“, i když tedy neuplyne jediný den, aniž by jim placení imámové neproklínali, nezatracovali vše židovské. Což jaksi není v rozporu s údajně zdůrazňovaným principem náboženské tolerance. Však židovskou víru, tradici, civilizaci, netřeba považovat za legitimní náboženství a k tomuto druhu uvažování lze posloužit řízným precedentem antisemitů odsuzujících Židy jako něco z čeledě podlidí.

Trávit, mařit pak čas v takovém shromáždění aby dávalo stejně málo smyslu jako účast na instruktázním semináři, na němž by notorický alkoholik zdůrazňoval ctnosti abstinence. Králi organizátorovi se přeče jen něco dařilo, totiž získat podporu pro prosazování globálního zákona trestat rouhání. Po něčem takovém již velmi baží 56 členů OIC (Organization of Islamic Conference), důkladně povýšit právo náboženství nad osobní svobody. Sympatie se jim nepochybně dostane v řadách mnohých prosazovatelů multikulturalismu, ve svých důsledcích jakkoliv zákazonosného.

Významným předělem v muslimském uvažování a počínání byl rok 1967, když

Izrael v šest dní trvající válce potupně zametl s arabskou koalici na všech frontách. Těž to byla notná porážka arabského nacionalismu, hvězda egyptského prezidenta Nassira kvapně pohasínala a do vakua se vtačilo pan-islámské hnutí se svůdnou nabídkou vize – sebeiluze, že svět muslimů sice v materiální hojnosti pokulhává za západním světem bezvěrců, ale zdaleka ho předčí v duchovní a morální oblasti.

Útěcha a veškerá potřebná odpověď se nacházela v Koránu, s příslušnými citacemi. Alláh pověřil Mohammeda (súra 9, verš 33), aby se dostavil, přiměl věrné k podrobení celého světa, oheň džihádu, svaté války, musí vzplát v každém muslimském srdci. Odčinit dřívější potupy, znovu dobýt Španělsko – Andalusii, onen někdejší drahokam v islámské koruně, a urgentně zničit Izrael, vyhladit agresivního židovského vetřelce.

Vize Davida Černého: zatopené Nizozemí, nad vodou jsou pouze špičky mešit

Pouhá skutečnost jeho existence je v očích pravověrných muslimů, a dodejme, že i nejednoho evropského nemuslimského intelektuála, sám o sobě akt agrese. „Palestina“ býval pojem pouze geografický, nikoliv etnický, avšak po debaklu v prohrané válce v roce 1967 tamější obyvatelstvo se přerodilo v politicky užitečný útvar, novotvar – v tlačovanou, po své suverenitě bažící národnost.

Co tedy dělat? Arabů nelze podplatit k permanentnímu usmíření, však jsou příliš bohatí zásluhou ropy prýstící z pouštního písku: geologickou náhodou získali od roku 1973 zhruba tři triliony (triliony!) dolarů.

Rovněž nelze spoléhat na dodržení jejich závazků, stvrzených, podepsaných, jakkoliv svatosvatě zaručovaných, neboť taková je tradice a praxe *taqiyya* (do angličtiny překládáno jako *dissimulation* – předstírání, převtvářka) – necítit se vázán slovem daným příslušníku jiné než islámské víry. Další islámskou výhodou je vhodná reinterpretace aktu sebevraždy: Korán nařizuje, že pouze Alláh rozhoduje o konci života nás všech smrtelníků, a ten, kdo by učinil vlastní rozhodnutí, přijde do pekla. Jenže teď už vlastně nepříjde, pokud se exploduje za účelem zničení nepřátel islámu.

Tolik tedy plusů, a přesto navzdory svým penězům, počtu následovníků a neutuchající vehemenci fanatismu oni ti Arabové kromě produkce ropy a dětí se nijak zvlášť pozitivně nevyznamávají. V důkladné studii OSN (United Nations Development Program),

jíž se z pochopitelných důvodů nedostává příliš publicity, muslimská oblast a arabská zejména tuze pokulhává za ostatním světem, měřeno řadou ukazatelů – od emancipace, tolerance, přístupu ke vzdělání, zdraví, dosažené životnosti, všeobecné kvalitě života.

Jak by pak vypadala debata na taková témata? Dialog hluchoněmých. Pouze bychom se dozvěděli nářky o jejich urážení citlivosti, o diskriminaci a sionistickém spiknutí.

Nemenší ztráty času se docílí jalovým dohadováním se zastánci multikulturalismu přesvědčenými o naprosté mravní, jakož i další rovnosti všech kultur – od Perikleia po Pol Pota, od

vegetariánů pro lidožrouty. Avšak s jednou výjimkou – uplatňování velmi nerovného metru, jak činí mnozí intelektuálové vlastní západní civilizace, jež jim zaručuje slastné pocity jejího nemilosrdného zatracování. V případě USA jsou zakladatelé tohoto pozoruhodného útvaru zredukováni na otrokáře, z druhé světové války zdůrazňována je jen Hirošima. V takové souvislosti pak sluší si připomenout povzdech výtečného francouzského myslitele Jean Francois Revela o osudu civilizace, která se cítí vina za všemožné nepravosti, která postrádá energii a přesvědčení se vůbec bránit. Přehlížením, promíjením, ospravedlňováním intolerance

u potenciálních či autentických nepřátel nelze přece dosáhnout kýžené snášenlivosti. Naopak se stanou popudem k domáhání ještě větších nehorázností. „Smrt demokracii!“, „Uříznout hlavu každému, kdo urazí Mohammeda“... takové a mnohé další jsou požadavky množících se islamistů na evropském kontinentě, jehož způsobem života opovrhují a své přivezené zvyklosti prosazují – když ne nutně za velkého potlesku, tak aspoň s tichým souhlasem multikulturalistů. Anebo ne se zcela tichým, jak již prokázal nejvyšší představitel anglikánské církve, příznivě se vyjádřivší o oprávněnosti zavádění některých islámských šaría požadavků na britské půdě.

Výtečný komentátor Fouad Ajami narozený v arabském světě se o současném stavu věcí vyjádřil (*U. S. News & World Report*, 20. 2. 2006) přiznáním, že někdejší naděje o modernizaci islámu v Evropě zkrachovaly, že se naopak daří podivné alianci náboženských fanatiků a obhájců multikulturalismu prosazujících džihád proti modernizaci.

Ano, střet civilizací, tady to máme. Nedávno zemřelý Samuel Huntington, autor slavné knihy *The Clash of Civilizations* (1996), vydal již v roce 1968 významné dílo *Political Order in Changing Societies*, jímž se postavil proti tehdy převažujícímu proudu politologů přesvědčených o tom, že modernizace je ten klíč, jímž otevřít dveře k budoucnosti demokracie. Huntington naopak tvrdil, že modernizace způsobuje změny vedoucí k chaosu, nikoliv ku prospěchu jakékoliv společnosti. Ta potřebuje především pořádek, a i ten nedemokraticky dosažený nebude postrádat svou legitimitu. To bylo zrovna v době, když v jižním Vietnamu zkolaboval pokus o demokratický způsob vládnutí.

Studená válka pomínula a místo kýženeho jasu se Huntingtonova globální obloha zatemnila pesimistickými názory o střetu civilizací – západního světa sekulárního a odlišného islámského. Takový názor, odmítaný, ba i zesměšňovaný, získal po 11. září 2001 na značné věrohodnosti.

Pokračující přizpůsobování požadavkům rostoucího počtu muslimským přistěhovalců nevede k jejich europeizaci: spíš se povede něco opačného – islamizace Evropy. Eminentní odborník Bernard Lewis z princetonké univerzity předpověděl, že koncem tohoto století bude již většina Evropy muslimská. Leckdo předpokládá dosažení takového výsledku daleko dřív. V Bruselu,

k nemalým rozpakům české reprezentace předsedající Evropské unii v první polovině roku 2009, se k tomu zřetelně vyjádřil výtvarník David Černý prezentací svého provokativního díla, s vizí zatopeného Nizozemí, kde lze pouze vidět trčící špičky v zemi přibývajících měšit.

Zpět k našemu tématu o zárukách ztraceného času: již jsem rezignoval na pokusy

najít kloudné řešení izraelsko-palestinského konfliktu. Nevěřím, že by mohlo existovat, spokojím se s francouzským údajným řečením, že co je dočasné, bývá i nejvíc permanentní. Od praxe pak k teorii: Francis Fukuyama, bývalý Huntingtonův student, nedávno řekl: „*Možná všem velkým teoriím je souzeno zkrachovat.*“

► Ota Uř

**Nově otevíraná
Lauderova mateřská školka
Gan Jehuda, Belgická 25**
Škola židovské obce pro děti ve věku 3-6 let .

Co nabízíme?

Pro děti

- individuální přístup k dětem
- atmosféru porozumění, respektu a uznání
- podnětné prostředí
- učení s prožitkem
- prostor pro hru a fantazii
- experimentování a pokusy
- objevování knih a písmen
- příprava na vstup do 1. třídy
- práce v centrech aktivit s úkoly navazujícími na příběhy Tóry
- společnou oslavu šabatu a svátků
- seznámení s hebrejštinou formou říkadel, písniček a her
- klidný a laskavý přístup ze strany pedagogů
- metody práce dle metodiky programu Začít spolu

Pro rodiče

- odborný pedagogický tým
- možnost spoluúčasti na projektech s dětmi
- workshopy
- dílny a semináře vedené lektory Začít spolu
- společné sdílení radostí a problémů s učitelkami nad šálkem kávy

Pro prarodiče

- společná oslava svátků
- možnost pomáhat dětem při práci v centrech aktivit

Zápis do školky se koná 18.3. od 14 do 18h a 19.3. od 10 do 14h v Belgické 25

Více informací získáte na webu
www.lauder.cz nebo na emailu radka.sobolova@lauder.cz

Mezinárodní výtvarná a literární soutěž

Na téma „SPORTS AT ITS BEST“ („To nejlepší ze sportu“)

U PŘÍLEŽITOSTI 18. MAKABIÁDY

• vyhlašují Maccabi World Union a izraelské Ministerstvo školství • soutěž je určena dětem a mládeži ve věku 6–18 let • do soutěže se přijímají výtvarná (kresby, malby, fotografie, počítačová grafika) a literární díla (fejtony, povídky, poezie) • uzávěrka soutěže je 30. března 2009

blíže informace na www.maccabiah.com nebo na emailu rivka@maccabiworld.org

KULTURNÍ PROGRAM BŘEZEN 2009

Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze

Maiselova 15, 110 00 Praha 1, 3. patro

tel.: 222 325 172, fax: 222 318 856

www.jewishmuseum.cz, education@jewishmuseum.cz

(Spojení: metro A, tram 18 – stanice Staroměstská; tram 17, bus 133 – stanice Právnická fakulta)

pondělí 2. 3. v 18 h:

Synagogy Čech v průběhu staletí od gotiky po funkcionalismus, jejich typické stavební prvky a motivy výzdoby. Přednáška **Mgr. Blanky Rozkošné** z cyklu *Židovské památky v Čechách a na Moravě*.

úterý 3. 3. v 18 h:

Večer s Ruth Bondyovou, písněmi a Karlem Poláčkem. Literární večer prokládaný písněmi. Účinkují: **Hana Frejková** – zpěv, **Michal Hromek** – kytara. *Vstupné 60 Kč*

pondělí 9. 3. v 18 h:

Konflikt v Gaze očima obyvatel příhraničního města Sderotu. Přednáška **Ing. Karla Sedláčka**, výkonného ředitele české pobočky Mezinárodního křesťanského velvyslanectví Jeruzalém (ICEJ ČR), který působil ve Sderotu 12 dnů jako reportér během konfliktu v Gaze.

úterý 10. 3. v 18 h:

Očima dítěte – prezentace deníku vsetínské rodačky Ilse Reiner-Eichnerové z roku 1942, který knižně vydala Diakonie Vsetín. Ilse prošla selekcí v Osvětimi a přežila pochod smrti, od roku 1947 žije v USA. Večera se zúčastní Ilsiny přítelkyně **Helga Hošková** a **Marta Kottová**. Moderují **Petr Brod** a **Monika Žárská**.

středa 11. 3. v 18 h:

Základy judaismu v pojetí pražského Maharala. Cyklus přednášek vrchního zemského a pražského rabína **Karola Efraima Sidona** věnovaný 400. výročí úmrtí **Rabiho Jehudy Levy ben Becalela**.

čtvrtek 12. 3. v 18 h:

Židé v předislámské Arabii a na úsvitu islámu. Přednáška **PhDr. Daniela**

Bouška, Ph.D., z Ústavu Blízkého východu a Afriky FF UK.

úterý 17. 3. v 18 h:

Filmy smrti, naděje a života – cyklus židovských příběhů 20. století ve filmu. *Díl 6. Dáblova dílna*. Film natočený podle vzpomínek vězně Adolfa Burgera. Drama, Německo/Rakousko, 2006, 98 min. Režie: Stefan Ruzowitzky. Úvodní slovo: **Miroslava Ludvíková**.

středa 18. 3. v 18 h:

Kabala a izraelská politika. Přednáška **Marka Čejky**, právníka a politologa, odborníka na Blízký východ a izraelskou politiku, autora knihy „Judaismus a politika v Izraeli“, a **Romana Kořána**, badatele v kabalistické literatuře a překladatele.

čtvrtek 19. 3. v 18 h:

Vědecká metoda, nebo „tichá pošta“? Orální historie umožňuje nové přístupy k soudobým dějinám, vyvolává ale také spory. O jejím přínosu k poznání naší minulosti diskutují **Pavel Mücke** z Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, **Mikuláš Kroupa** z o. s. Post Bellum a **Michal Frankl** ze Židovského muzea v Praze. Moderuje **Petr Brod**.

pondělí 23. 3. v 18 h:

Jak se okna tloukla... aneb drama a dramatici českožidovského hnutí (od devadesátých let 19. století do třicátých let 20. století). Přednáška **MgA. Andrey Singerové**, doktorandky oboru divadelní vědy FF UK.

úterý 24. 3. v 18 h:

Vernisáž výstavy *Židé v boji a odboji. Rezistence československých Židů v le-*

tech druhé světové války. Výstavu zahájí její autorka **PhDr. Zlatica Zudová-Lešková, CSc.**, společně s předsedkyní Sdružení židovských odbojářů a vojáků **Evou Benešovou**.

středa 25. 3. v 18 h:

Blízký východ včera a dnes. Historie, současnost a souvislosti. Geografie, kultura a náboženství. *Jeruzalém – Pesach a Velikonoce téměř na jednom místě*. Cyklus přednášek **Ing. Jana Neubauera**.

úterý 31. 3. v 18 h:

Židovský přístup k péči o hendikepované. Večer s **Yechielem Bar-Chaimem**, předsedou The American Jewish Joint Distribution Committee pro země Evropy, a s profesionálními pečovateli ze Spojených států a Izraele. Anglicky s tlumočením do češtiny.

NEDELNÍ PROGRAM PRO DĚTI A JEJICH RODIČE

15. 3. 2009 v 14 h:

Arje má karneval (oslava nejveselejšího židovského svátku Purim). Zlý Haman, vezír perského krále Achašveroše, chce zabít všechny Židy. Podaří se královně Ester tomu zabránit? Přijďte všichni v maskách, zatančíme si, naučíme se purimovou písničku a ochutnáme Hamanovy uši. Prohlídka: Španělská synagoga.

Jednotné vstupné 50 Kč

VÝSTAVY V PROSTORÁCH VKC:

Židé v boji a odboji. Rezistence československých Židů v letech druhé světové války.

(Výstavy jsou otevřeny pro veřejnost po-čt 10–16 h, pá 10–15 h.)

VKC Židovského muzea v Praze, pobočka Brno

tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno, tel.: 544 509 651, fax: 544 509 652
www.jewishmuseum.cz/brno, brno@jewishmuseum.cz

neděle 1. 3. v 15 h:

Purim aneb Svátek losů. Vyrobíme si masky zlého Hamana, moudrého Achašveroše, statečné Ester i jejího strýce Mordechaje. V maskách si zahrajeme purimovou hru, při níž se i my pokusíme zvítězit nad zlem. Dílna pro rodiče s dětmi od 4 let.

Vstupné 30 Kč

úterý 3. 3. v 17 h:

Vernisáž výstavy *fotografií Jaromíra Dvořáka*, součást projektu „Smutek v duši“, který začal již v dubnu 2007 v italském Římě. *Vstup volný*

čtvrtek 12. 3. v 18 h:

Ivan Jurečka: Obět'. Divadelní hra mladého tvůrce Ivana Jurečky *Obět'*, která měla minulý měsíc premiéru na divadelní fakultě JAMU, je brilantní sondou do života, skutků a mentálních pochodů jednoho z největších zločinců druhé světové války, lékaře Josefa Mengelého.

Vstupné 50 Kč

úterý 17. 3. v 18 h:

Karol Sidon a jeho rozhlasové hry. Vrchní zemský rabín Karol Efraim Sidon bude hovořit o své tvorbě pro Československý

rozhlas v letech šedesátých a devadesátých. Zazní i ukázky z her *Dvojí zákon*, *Třináct oken* a *Sen o mně*. Besedu vede **Mgr. Přemysl Hnilička**.

Vstupné 20 Kč

úterý 24. 3. v 18 h:

Židovské hřbitovy na Moravě a ve Slezsku – přednáška předního brněnského odborníka na židovské památky **Ing. Jaroslava Klenovského**, uváděná v rámci cyklu přednášek „Gan chajim – Zahrada života“. Výklad bude doplněn starými a soudobými fotografiemi. *Vstupné 20 Kč*

Židovská obec v Praze Maiselova 18

PURIM 2009**pondělí 9. 3. od 20 do 24 hodin:**

Společenský sál od 20 h: večerem provede **Petr Vacek**, o královně Ester zahraje **Dětské divadlo Feigele**, Uherskou rapsodii Davida Poppera přednesou **Judita Škodová** a **doc. Věra Langerová**, zazní úryvky z Písně písní v podání **Petra Vacka** a **Barbory Popelkové** za doprovodu **Ivo Batouška** a na závěr si můžete poslechnout koncert skupiny **Klezmerim**.

Sál ve 3. patře od 21.30 h: k tanci i poslechu hraje **Veronika Diamant a spol.**

POZOR: Občerstvení je možné zakoupit v restauraci, která je otevřena od 18.30 do 19.45 h. Během hlavního programu od 20 do 21 h se občerstvení neprodává a prodej bude obnoven po jeho ukončení.

VSTUPENKY V PRODEJI V POKLADNĚ ŽOP OD 25. února, vstupné 120 Kč, 60 Kč důchodci a studenti, 50 Kč stání a po konci hlavního programu. Změna programu vyhrazena.

Společenský sál Židovské obce v Praze

PURIM PRO DĚTI v úterý 10. března od 16.30 h**PŘÍBĚH O ESTER**

Hrají herci pražských divadel: Jana **KRAUSOVÁ**, Alena **ŠTRÉBLOVÁ**, Tomáš **KARGER**, Jiří **ŠTRÉBL** a děti z divadla **FEIGELE**. **Krátce vystoupí i děti ze školky BEJACHAD.**

Po představení bude proménáda karnevalových masek.

DSP HAGIBOR**Kulturní program březen 2009**

Neděle 8. 3. ve 14 h	Společenské prostory – Oslava svátku Purim pro rodiče a děti. Pořádá Bejachad, účinkuje divadélko Střep.
Středa 11. 3. ve 14.30 h	Koncertní sál – Nejen o židovské kuchyni. Beseda s Evou Kosákovou o zajímavostech ze Židovského muzea v Praze.
Neděle 17.3. v 15.30 h	Koncertní sál – Roberto Lombino – zpívá jidiš a své písně.
Úterý 18. 3. ve 14.30 h	Koncertní sál – Rudolf Pellar – scénické čtení monodramatu Šimon od izraelského autora Jicchaka Bar-Josefa.

Výstavy: Výstavy: „Můj Eretz“ Vladimíra Železného, „Přátel člověka“ Jana Šimečka, Obrazy Rozy Tiché, Grafika Karly Ryvolové, „Inspirace vírou“ – výtvarné práce dětí Lauderovy školky v Praze, Grafiky dětí z Dílny manželů Elšíkových. “

VKC Židovského muzea v Praze, pobočka Brno**úterý 31. 3. v 18 h:**

Poslední motýl – další film z uváděného cyklu „Filmy smrti, naděje a života – Holocaust ve filmu“. Francouzský mim Antoine Moreau je zatčen gestapem a musí přislíbit vystoupení v terezínském ghettu. Když však zjistí, že se jeho vstoupení má stát součástí propagandistického představení pro komisi Mezinárodního výboru Červeného kříže, rozhodne se pojmout hru *O perníkové chaloupce* jako podobenství o skutečnosti... Režie: Karel Kachyňa. Drama, Československo/Francie/Velká Británie, 1990, 96 min. *Vstupné 20 Kč*

VÝSTAVY V PROSTORÁCH VKC BRNO:

V březnu je možno v sále VKC zhlédnout výstavu fotografií českých židovských hřbitovů: **Jaromír Dvořák „Smutek v duši“**.

Sály jsou přístupny vždy 20 minut před zahájením programu. Není-li uvedeno jinak, vstupné činí 20 Kč. Po začátku koncertu nebo 15 minut po začátku jiného programu není vstup do Vzdělávacích a kulturních center povolen. Výstavy jsou otevřeny pro veřejnost po–čt 10–16 h, pá 10–15 h.

KULTURNÍ PROGRAM BŘEZEN 2009**ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE**
společenský sál, Maiselova 18**po 2. 3. 15.00**
KÁVA O ČTVRTÉ**Prof. MUDr. PAVEL PAFKO**

„Co je ekonomické, není etické.“
Připravil a moderuje Honza Neubauer

čt 19. 3. 15.00
KÁVA O ČTVRTÉ
JAN KELLER

Nejnámější český sociolog, odpůrce konzumu a globalizace.
„Skosí nás bumerang modernizace!“
Připravil a moderuje Honza Neubauer

st 25. 3. 15.00
PODVEČER YVONNE
PŘENOSILOVÉ

„Naučila jsem se nemít přání. Život člověka naučí nedělat si dlouhodobé plány.“

MARTA KUBÍŠOVÁ**út 31. 3. 18.00**
Jeruzalémská synagoga

Dětský sbor ŠIRAN (Izrael), sbor Domino (Ostrava), Pueri Gaudentes (Praha)

LITERATURA NEJEN S DAVIDOVOU HVĚZDOU

**John Boyne, CHLAPEČ
V PRUHOVANÉM PYŽAMU, 168 str.,
BB art, Praha 2009**

Přibližně na konci března by se měl v distribuční síti českých kin objevit snímek Marka Hermana *Chlapec v pruhovaném pyžamu*, který byl natočen podle stejnojmenné románové předlohy irského prozaika Johna Boyna (1971).

Je dobré, že se literatura i kinematografie vrací v poslední době opět k válečným příběhům, mezi kterými je fenomén holocaustu na předním místě. Návrat k těmto tématům je ovšem motivován různě. Některá ztvárnění upozorňují na dosud málo využívané či zcela přehlížené události, jiná mají ambice přepisovat historii a další zase nabízí pohled na důvěrně známé věci, ale ze zcela jiné perspektivy. Do této skupiny patří i Boynův román, který vypráví o holocaustu očima dítěte – syna nacistického důstojníka, jehož naivní chápání lágru je samozřejmě metaforou pro chování německé společnosti za války. To sice není zcela originální, ale není to ani klíčový aspekt knihy. Tím je přátelství, které se rozvine mezi dvěma chlapci – Němcem Brunem a Židem Šmuelem. Šmuel byl vytržen ze svého domova, umístěn s rodiči do ghetta a posléze transportován do Osvětimi. Podobně, nikoliv však takto tragicky, se bortí i dosavadní svět německému chlapci. Jeho otec, nacistický důstojník, je najednou odvelen z Berlína do Osvětimi a chlapec se musí vzdát všeho, na co byl dosud ve velkém městě zvyklý.

Bruno se většinu doby nudí a z nudy jej vytrhne až setkání se Šmuelem, který stojí na „druhé straně“, tedy za plotem. Sem je Bruno hnán svou zvědavostí – chce se dozvědět, co to je za stavbu, proč tam jsou ploty, proč ti lidé neustále chodí v pyžamech a proč jsou tak hubení. Ze setkávání se stane svým způsobem obřad. Hoši si vyměňují své zkušenosti a Bruno začíná odhalovat pravý význam tábora. Postupné odhalování hrůzné reality je silnou stránkou knihy. Zastánci historické přesnosti mohou namítat, že v Osvětimi se vězni nemohli u plotu bavit, ale o to přece v této knize nejde. A tak největší šok Bruno zažívá, když se osmělí a dírou v plotě proleze do koncentračního tábora a společně se svým židovským kamarádem se vydává hledat jeho pohřešovaného otce. Děsivé objevy jsou v příkrém kontrastu k běžným starostem malého chlapce

a jeho seznamování se světem má hrozivou podobu. Bruno hledá pravdu o světě, který pozbyl lidskosti.

**Ota Ulč, KLOKÁNIE A OBTÍŽNÉ
SOUSEDSTVÍ, 316 str., Nakladatelství
Šulc & Švarc, Praha**

Další z knih plodného spisovatele Oty Ulče, bývalého okresního soudce, který v padesátých letech emigroval do Spojených států, kde se nakonec etabloval jako univerzitní profesor. Ota Ulč je neúnavným pozorovatelem veřejného dění nejen v USA a České republice, ale i kdekoli ve světě, kam jej přivádí jeho cestovatelská vášeň. S mnoha jeho články se setkáváme na stránkách Maskilu a oceňujeme v nich Ulčovo zaujetí pro fakta. Marná sláva, bývalý soudce se nezapře. Má-li vynést verdikt, pak teprve po řádném prozkoumání důkazů a faktů.

Ze svých nepřeborných cestovatelských zážitků tentokrát vybral ty, které jej oslovily během jeho návštěvy nejmenšího kontinentu. Vedle Austrálie vypráví i o Novém Zélandu, Filipínách a dalších „přílehlých“ místech. Název knihy odvodil od hantýrky českých emigrantů, kterých tam od roku 1948 žije několik tisíc. Své krajany oslovuje a nápaditě zpovídá. Získáváme tak informace, které se v oficiálních bedekrech nevyskytují, ale mohou poměrně přesně charakterizovat nejen tyto vzdálené země, ale jsou i dobrým zrcadlem české komunity v těchto zapadlých koutech naší planety.

Se svou čínskou manželkou zamířil i do jihovýchodní Asie, kde ho zajímaly tři fenomény – lovci lebek na Borneu, piráti, kteří dodnes provozují svou romantickou živnost, a moderní teroristé, kteří jsou celosvětovým problémem. Příjemné čtení je proloženo autorovými fotografiemi a vtipnými inteligentními kresbami Ulčova přítele, kreslíře Jiřího Slívy.

**Zdeněk Veselý, SMLOUVY, PAKTY,
DOHODY, 288 str., Nakladatelství
Epocha, Praha**

Kniha s podtitulem *Slovník mezinárodně-politických a diplomatických aktů* je šikovnou příručkou, která v abecedním pořádku zachycuje všechna důležitá diplomatická jednání a jejich výsledky v podobě smluv, dohod, paktů, aliancí, deklarací a dalších dokumentů od počátku lidské civilizace až po

naši současnost. Podává rychlou základní informaci při studiu historie, politologie, mezinárodních vztahů a české zahraniční politiky. Běžný čtenář zde nalezne informace o reáliích, které jsou běžně zmiňovány v denním tisku, rozhlase a televizi i v literatuře. Z více než tisíce hesel jen namátkou: Atlantická charta, Charta OSN, Emžská depeše, Kompaktáta, Zlatá bula sicilská, Svatá aliance, Teheránská konference, Moskevský protokol, Ocelový pakt nebo Smlouva o hranicích nástupnických států Rakousko-Uherska. Příručka je opatřena seznamem literatury a hesel.

Autor doc. PhDr. Zdeněk Veselý, CSc., (1950) se zabývá dějinami mezinárodních vztahů a české zahraniční politiky. Vydal celou řadu odborných monografií, např. *Dějiny českého státu v dokumentech*, *Dějiny české politiky v dokumentech*, *Mezinárodní vztahy 20. století v datech* a další.

**Eva Frantinová, NEHYBNÝ RÁJ,
96 str., Nakladatelství
Petr Novák-Gimli, Praha 2008**

Básnička Eva Frantinová (1956) debutovala v roce 1979 v nakladatelství Mladá Fronta sbírkou *Noci bez krajnic* a do současnosti jich vydala celou řadu, namátkou *Bryle pro jestřáby*, *Prstem po mapě těla*, *Vzkaz bosé stopy*, *Beseda pro jeden hlas* atd. Do roku 1990 se věnovala převážně poezii, v dalších letech píše také básnickou prózu. Za sbírku *Vzkaz bosé stopy* jí byla Masarykovou akademií umění udělena cena K. H. Máchy.

Ve slovníku *Literatura s hvězdou Davidovou* je zastoupena samostatným heslem. *Nehybný ráj* je knížkou krátkých próz plných obyčejných, zdánlivě nehybných věcí, které nás denně obklopují. Pod perem básničky se nejen věci, ale i lidé kolem nich stávají neopakovatelnými, jsou podrobeny autorské „demontáži“ a poté, co jsou opět všechny rozebrané „díly“ vráceny zpět, máme před sebou sice tytéž věci, ale se zcela novými obsahy a významy. Odkrývání či odhalování toho, co je pod jejich povrchem, je způsobem, jak se autorka vyrovnává se „všední“ realitou. Dokazuje ale, že vlastně žádná „všední“ realita neexistuje, že věci jsou významově pestrobarevné, že vše má mnoho různých podob a tváří. Kdo dokáže tyto podoby vidět, je obohacený a jaksí i moudřejší.

► **Tomáš Radil, VE ČTRNÁCTI SÁM V OSVĚTIMI, 736 str., Academia, Praha 2009**

Prof. MUDR. Tomáš Radil, DrSc., (1930) je významným vědeckým pracovníkem Fyziologického ústavu Akademie věd a díky své vysoké odbornosti je zván nejen k přednáškám, ale i k výzkumným pobytům v zahraničí – v USA, Itálii, Finsku, Německu, Rusku atd., a od roku 1992 pravidelně spolupracuje s Pensylvánskou univerzitou v USA. Ve své práci se zabývá experimentálním výzkumem mozku u zvířat i lidí a zejména elektrofyziologickým sledováním vzájemných vztahů různých mozkových oblastí, neurokybernetikou a činností neuronových sítí, fyziologií spánku a bdění.

Autor se po dobu dvaceti let paralelně zabývá problematikou šoa a spolupracuje přitom s Pensylvánskou univerzitou, Muzeem holocaustu ve Washingtonu a muzeem Yad Vashem v Jeruzalémě.

V knize vypravuje životní příběh svůj, své rodiny a blízkých součastníků v období holocaustu. Tehdy mu bylo necelých 14 let a žil s rodiči na jižním Slovensku, které se stalo od podzimu 1938 součástí Maďarska. Zažil stupňující se útlak, který vrcholil po německé okupaci v březnu 1944, kdy Židé byli zbaveni všech práv, byl jim zabaven majetek a byli soustředěni do ghatt a odesíláni v dobytých vagonech do vyhlazovacího tábora Osvětim. Autor prošel vstupní selekcí, při níž byla velká část jeho rodiny poslána do plynu. Jeho otec a děd byli za několik dní odvezeni do Dachau a on zůstal v Birkenau sám. Byl zařazen do skupiny asi tisíce dorostenců. Dosud se neví, jaké s nimi měli Němci úmysly. Nakonec byli skoro všichni ti vyhladovělí chlapi, po selekcích prováděných různými způsoby, posláni do plynu. V poslední skupině určené k likvidaci pochodoval směrem k plynovým komorám i autor knihy. Zasáhla náhoda a byl na poslední chvíli ještě s dalšími chlapy vybrán z pochodujícího útvaru a nasazen do pracovního komanda v Birkenau. Osvobození se dočkal v hlavním táboře v Osvětimi. Brzy se dal sám na cestu přes Polsko a Maďarsko domů na jižní Slovensko. Během dvouměsíční cesty domů se u něj objevily příznaky tuberkulózy, z níž se po válce vyléčil. Zásluhou série nepředstavitelných náhod tedy všechno přežil.

Autor hovoří hlavně o těch a za ty, kteří nepřežili. Ukazuje holocaust a hlavně Birkenau z vnitřku, jak jej zažívali a v zájmu své-

ho přežití analyzovali jeho oběti. Vede čtenáře mnoha reálnými epizodami, které zažil on i ti, kteří se nezachránili. Přitom na základě svých vzpomínek rekonstruuje i to, o čem přemýšleli, co říkali a jak se zachováli ti druzí. Je to kniha nejen o utrpení a záhubě, ale i o úsilí, o přežití a o nezdolnosti. O sobectví i o solidaritě. O úzkosti a zoufalství a také o životním optimismu. Kniha je psána tak, aby ji mohli číst dospělí i dorůstající děti.

O své knize bude prof. Tomáš Radil besedovat v rámci své autogramiády 2. dubna v 18 hodin ve VKC ŽM, Maise-lova 15. Zájemci budou mít možnost si knihu ve VKC zakoupit.

Jacques Le Goff, ZROZENÍ OČISTCE, 372 str., Nakladatelství Vyšehrad, Praha

Posmrtný život člověka, jeho spása či zatracení, smrt a nesmrtnost, odměna či trest vzrušovaly lidskou mysl již od samých počátků kultury. Jacques Le Goff v této své knize hledá odpověď na otázku, jakou podobu toto obecně lidské napětí získalo ve specifickém kulturním útvaru – středověkém křesťanství. Vydává se po stopách očiště – purgatoria – třetího místa onoho světa mezi nebem a peklem, kde duše nedokonale spravedlivých lidí podstupují očistu od svých hříchů. Autor sleduje počátky koncepce očiště v myšlení sv. Augustina a dalších učitelů rané církve, věnuje pozornost také barvitému světu vizí a putování na onen svět. Příběh očiště vrcholí jeho „triumfem“ v díle sv. Tomáše Akvinského a dalších scholastiků, v pastorační praxi kázání i v dílech uměleckých. Symbolickým završením je výstup na očišťovací horu spolu s Dantem, tvůrcem nesmrtelné *Božské komedie*. Le Goffovo Zrození očiště se s bravurou pohybuje na pomezí historie, religionistiky i teologie.

Práce je zajímavá i Le Goffovým pohledem na problematiku židokřesťanské apokryfní literatury, významu Knihy Henochovy a Čtvrté knihy Ezdrášovy sestavené v jeden celek patrně nějakým židovským zélótotou kolem roku 120 př. o.l., tedy ke konci období židovské apokalyptiky.

Jacques Le Goff (1924) je u nás dobře známý francouzský historik a přední evropský mediavelista. Jako žák Marka Blochera a Luciena Febvra, zakladatelů historické školy Annales, se po nich stal vůdčí osobností tohoto vlivného směru historického bádání. Pozornost historiků se v tomto pojetí

snází z výšin politického a kulturního života dané epochy na zem, ke každodenním starostem materiálním či mentálním. Proslulá je Le Goffova koncepce „dlouhého středověku“. Období dynamického, zahrnujícího více než tisíciletí evropských dějin. Českému čtenáři jsou známy Goffovy stěžejní práce: *Kultura středověké Evropy, Středověká imaginace, Intelektuálové ve středověku, Středověký člověk a jeho svět* a konečně *Encyklopedie středověku*.

Claus Priesner/Karin Figala (ed.), LEXIKON ALCHYMIE A HERMETICKÝCH VĚD, 342 str., Nakladatelství Vyšehrad Praha

Lexikon alchymie a hermetických věd obsahuje přes dvě stovky samostatných hesel, která se věnují jednotlivým tématům a postavám souvisejícím s tradicí alchymického a přírodně-filozofického bádání v Evropě mezi antikou a novověkem. Alchymie je zde představena jako široké spektrum často velmi odlišných představ a východisek. Lexikon se věnuje jak filozofické stránce alchymie, její teorii vyrůstající z babylonské astrologie, egyptské mytologie aristotelských, platónských a stoických kořenů, hermetismu a gnóme, tak její praxi, v níž jasně vyvstávají dvě různé, avšak navzájem spjaté linie. Jednak jde, a to již od antiky, o vnitřní očistu duše a znovuzrození člověka, což je směr, který svého vrcholu dosáhne v barokní alchymické mystice a teosofii a jež pro 20. století znovu objevil C. G. Jung. Vedle toho stojí určité chemicko-technologické postupy známé již ve starých vyspělých kulturách, patřící k umění kovářů, metalurgů, barvířů a dalších řemeslníků, kteří všichni tak či onak „proměňovali“ látku. „Protochemický“ aspekt později v jeho čisté podobě ztělesní moderní chemie, nicméně prolínání obou směrů stálo v mnoha ohledech u kolébky moderních přírodních věd vůbec.

Cílem Lexikonu, který je společným dílem odborníků z různých zemí, bylo mimo jiné shrnout nejnovější stav bádání na poli dějin alchymie.

Kniha je doprovázena ilustracemi, k heslům je vždy připojena bibliografie nejdůležitějších prací. Křížové odkazy a rejstřík autorů, míst a pojmů umožňují studovat zvolené téma v širším rámci a sledovat tak různé souvislosti. Pro český překlad byl Lexikon aktualizován a doplněn o postavy, motivy a díla významná pro české prostředí.

► Milan Kalina

stručný průvodce židovskou modlitbou

ŠEMA – שמע

V minulém díle jsme si nastínili základní obecnou strukturu modlitby, tentokrát se již pustíme podrobněji do jedné z jejích částí.

Nejedná se pouze o jediný verš, ono známé „Slyš Izraeli...“, ale o mnohem delší text, k němuž se navíc vážou další texty a ve výsledku se tedy jedná o celou jednu podstatnou část modlitby či bohoslužby. Abychom se lépe orientovali, povězte si nejprve, jaká je tedy základní struktura celého Šema se vším, co k němu náleží:

- 1) Barchu
- 2) Požehnání před Šema
- 3) Šema
- 4) Požehnání po Šema

1) Barchu – ברכו = „Žehnejte...“ (str. 44 v siduru HEGJON LEV) Barchu je svoláváním komunity k modlitbě. Tato část se tedy logicky čte pouze při modlitbě s minjanem a čte se responsivně – *chazan* vyzývá (první verš), kongregace odpovídá (druhý verš).

2) Požehnání před Šema – jsou dvě a liší se při ranní a při večerní modlitbě. Tato požehnání jsou tradičně připisována mužům tzv. Velkého shromáždění a byla již součástí chrámové liturgie:

a. Ranní:

- i. *Jocer or* – יוצר אור = „Stvořitel světla“ (str. 44): oslavu je Hospodina jako toho, kdo každé ráno obnovuje denní světlo a tím i celý zázrak stvoření, jako stvořitele celého světa
- ii. *Ahava raba* – אהבה רבה = „Velká láska“ (str. 45): velebí Hospodinovu lásku k Izraeli, s níž si jej vyvolil a daroval mu své učení – Tóru

b. Večerní:

- i. *Maariv aravim* – מעריב ערבים = „Ten, který tvoří večery“ (str. 12): vyjadřuje podobné téma jako ranní *Jocer or*, ovšem s ohledem na to, že se jedná o modlitbu večerní. Hospodin je zde oslavován jako ten, který dává světu časový řád – díky němu se obměňují den a noc, roční období, Hospodin je pánem a stvořitelem nejen naší země, ale celého vesmíru
- ii. *Ahavat olam* – אהבת עולם = „Láska věčná“: podobně jako ranní *Ahava raba* je oslavou Hospodinovy lásky k Izraeli a daru Tóry, vyjadřuje touhu Izraele přidržet se učení Tóry a stále o něm rozjímat

3) Vlastní Šema se skládá ze tří biblických textů:

- a. **Šema Jisrael** – שמע ישראל = „Slyš (Izraeli)“ (str. 13, str. 46): bylo vždy považováno za nejzákladnější vyznání židovské víry v jediného a jedinečného Boha. Jedná se o verš z 5. knihy Mojžíšovy 6:4. Na tento verš se odpovídá následujícím *Baruch Šem*. Praxe se liší ve způsobu recitace *Šema*. V reformních synagogách se obvykle čte celé nahlas, v ortodoxních se čte nahlas první verš, zatímco následující *Baruch Šem* i další pasáže se čtou potichu, v sefárských komunitách se čte nahlas vše kromě *Baruch Šem*. Stejně tak se praxe v různých komunitách rozchází v tom, zda se při recitaci *Šema* stojí či sedí. Platí v tomto ohledu *minhag ha-makom*, tedy místní zvyk. *Ve-ahavta* – ואהבת – „Milovat budeš“: biblická pasáž bezprostředně navazující na předchozí verš – Dt 6:5-9. Známý text, který hovoří o povinnosti milovat Hospodina, předávat tradici dětem, a z níž se rovněž odvozuje ustanovení o *tfilin* a *mezuze*.
- b. **Ve-haja im šamo'a** – והיה אם-ישמע = „I stane se, když budete poslouchat...“ (str. 14, str. 47): další pasáž z 5. knihy Mojžíšovy – 11:13-21. Jsou vysloveny přísliby blahobyti v případě, že Izrael bude dodržovat příkázání i varování pro případ odchýlení se od správné cesty. Opět se opakuje nutnost předávat Tóru dalším generacím.
- c. **Va-jomer (adonaj)** – ויאמר = „I pravil (Hospodin)...“ (str. 15, str. 48): třetí biblická pasáž – Nu 15:37-41 – přikazuje nosit „třásně na oděvu“, odsud se odvozují *cicit*.

4) Požehnání po Šema: opět se liší požehnání ranní a večerní, tentokrát i v počtu – ráno následuje po *Šema* požehnání jedno, večer dvě:

a. Ranní:

- i. *Emet ve-jaciv* – אמת ויציב = „Pravdivé a pevné“ (str. 48), toto požehnání je rovněž známo jako *Ge'ula* – גאולה = „Vykoupení, záchrana“: oslava Boží věrnosti izraelskému lidu, připomínka praotců a vyvedení z Egypta (včetně známého chvalozpěvu *Mi-chamocha* – „Kdo je jako Ty?“; str. 49)

b. Večerní:

- i. *Emet ve-emuna* – אמת ואמונה = „Pravdivé a věrohodné“ (str. 15): téma podobné rannímu *Emet ve-jaciv*
- ii. *Haškivenu* – השכיבנו = „Dej, abychom ulehli“ (str. 17): prosba o ochranu, aby nám i celému Izraeli bylo dáno v pokoji ulehnout a stejně tak i vstát

► Přípravila Kateřina Weberová

Nový sidur HEGJON LEV

Modlitby progresivního směru pro šabat, svátky a všední dny

Uspořádali: rabín Tomáš Kučera, Jan David Reitschläger, vydala: Bejt Simcha, formát: A5, 216 stran. Sidur je v pevné vazbě a na každé dvoustraně najdete hebrejský text, český překlad, transkripci do latinky a anglický (případně slovenský) text. Prodejní cena je 400 Kč při osobním odběru (po dohodě), 450 Kč na dobírku (včetně poštovného a balného). Zaslání na dobírku je možné i na Slovensko za celkovou cenu 570 Kč.

Objednávky na adrese reform@volny.cz nebo na telefonu 724 027 929.

Sidur je nyní možné zakoupit rovněž v ŽO Děčín a ŽO Liberec, v budoucnu pravděpodobně i v dalších židovských obcích.